94 8

ELISABETA COSTEA

859-3
C 76.

ÎNSEMNĂRILE UNEI REFUGIATE

BUCUREȘTI
1943

859-3
C76

ELISABETA COSTEA

210184G

ÎNSEMNĂRILE UNEI REFUGIATE

1966
BIBLIOTECA MUNICIPALA
— CLUJ —
210.184

BUCUREŞTI
Intreprinderile „EMINESCU" S. A. Ing. Anghel Saligny, No. 2
1943

II-2344
FONDUL DOCUMENTAR

«Insemnările» din broşura de faţa au apărut în ziarul «Ardealul» din Bucureşti.

Scrise fără pretenţii literare, ele sunt simple reflecţii şi stări de suflet prilejuite de noile împrejurări de viaţă, pe care le-au adus pentru mulţi dintre români refugiul şi războiul, împrejurări trăite de un suflet de mamă şi văzute cu ochiu de femeie.

După mese de Duminici.

Intr'una din după mesele de Duminică am stat acasă singură cu copiii. Nu ne înduram să ieşim de groaza frigului de afară. Era o vreme umedă ce îţi pătrundea până la oase, aşa că am preferat să ne adunăm în jurul sobei, deschizând radio-ul, nu pentru a asculta tot programul, ci pentru ca muzica să dea acea atmosferă plăcută, care totuş contribue atât la melancolia acestor după mese.

Afară era liniştea obişnuită a după meselor de Duminică. Copacii goi — ca nişte caricaturi caraghioase de copii — stăteau nemişcaţi pe marginea trotuarelor, doar câte-un trecător mai trecea cu grijă, ca nu cumva să trezească din moţăială bulevardul. Sergentul dela casa domnului ministru din vecin, stătea rezămat de gard, cu mâinile în buzunarul mantalei de piele, privind absent căţelul care a zbughit-o fără ordonanţă din curtea de vis-a-vis.

Era o linişte apăsătoare, o atmosferă de tărăgăneală, de plictiseală, ce-ţi intra pe neobservate în toate cutele sufletului, răscolindu-l cu nepăsare.

In astfel de după mese cauţi ocupaţii. In astfel de după mese observi totul, casa... copiii... In astfel de după mese deschizi dulapuri, sertare, scoţând din ele mici nimicuri, pe care le ţii îndelung în mână şi care te duc în diferite colţuri şi îţi evocă atâtea zile însorite ori seri melancolice. Ies la iveală albume cu fotografii, răsfoite de atâtea ori, scrisori citite şi recitite, flori presate şi atâtea alte mici diapazoane ale sufletului.

Intr'o cutie, o şuviţă de păr blond, buclat — primul păr al fetiţei. Ce moale, ce mătăsos el...

Şi-apoi o hârtiuţă strânsă ghem, care ascunde un dinţişor alb, lucios — primul dinte căzut al băiatului...

O „nu mă uita" culeasă de lângă Lacul S-ta Ana din Tuşnad... Ce furios era lacul în ziua aceea... cum se luptau valurile ca să scoată trupul tânărului de 18 ani, care a îndrăznit să înfrunte misterele lacului.

O fotografie făcută pe Muntele Rece, unde râsul nostru se împletea cu veselia albă a margaretelor...

Un plic mare, galben...

— Mamă, uită-te, pe plic scrie strada Episcop Nicolae Ivan! Acolo am stat la Cluj... îmi strigă băiatul, readucându-mă din hoinărelile mele.

— Da, puişor, acolo am stat...

— Mamă, dă-mi mie plicul...

Abia acum am observat că se făcuse întuneric şi m'am ridicat să las perdeaua pentru camuflaj, când deodată aud un plânset de copil.

— Ce-i băiatul mamii, dece plângi?

— Vreau să merg la Cluj... acolo vreau să fac liceul... spunea el printre sughiţuri de plâns.

I-am luat capul şi l-am mângâiat.

— Acolo îl vei face, copilul mamii, sigur că acolo... şi am înghiţit nodul care mi se ridica în gât şi am şters lacrima care se rostogolea pe obraji.

Flori de câmp.

In săptămâna trecută, primesc un telefon:

— M'am întors din Ardeal... Vreau să te văd. Ţi-am adus ceva...

E o prietenă de-aici, care de un an de zile şi mai bine, se străduieşte să-mi zugrăvească Bucureştiul, în culori cât mai estompate. Acest Bucureşti, cu trepidaţii permanente şi cu o vioiciune uneori stridentă, care mă sperie.

Ne întâlnim spre seară şi ne plimbăm puţin prin zăpadă. Imi povesteşte drumul ei prin Ardeal. A nimerit o vreme admirabilă. Soare mult. Câmpul uscat.

Aproape de despărţire, îmi ia manşonul şi-mi pune în el un plic alb.

— I-am adus fetiţei mele un buchet de ciuboţica cucului cules de mine şi m'am gândit să-ţi dau şi ţie, pentrucă ţi-e aşa de drag Ardealul. Era plin câmpul de ele.

Le-am luat, fără să-i spun un cuvânt.

Ajunsă acasă, desfac hârtia. M'aşteptam să le găsesc strivite de strânsoarea plicului şi... ce bucurie! Sunt fragede şi intacte parcă ar fi şi acum pe câmpul de dincolo.

Le iau în mână şi mă uit la rădăcina asta mică, cu câteva floricele de-un galben delicat. Rădăcina aceasta a fost prinsă în pământul aşa de scump mie şi trăia fericită, cum trăiesc florile pe câmp — râzând la soare. — Ieri a fost smulsă de-o mână, ca să fie adusă aici, spre a-mi face o bucurie.

Le ţin în mână cu atâta grijă şi dragoste şi... parcă îmi vine să le întreb de toate, aşa cum întreabă fraţii unul pe altul când trăiesc despărţiţi:

— Ce-i pe-acolo?... Cum e pe-acolo?... Tare aş vrea să fiu şi eu cu voi...

Săracele, stau strânse una lângă alta şi parcă simt în mână, palpitaţia lor speriată. Sunt umezite de căldură, ca broboanele de sfială de pe fruntea unei fete mari.

Le mângâi.. le mângâi pe rând, dar ele se strâng iarăşi... fricoase.

Mă scol apoi si le pun într'un vas. In fiecare zi observ însă, câte-o schimbare: Marginea frunzei îşi schimbă culoarea... câte-o floricică se usucă... alta îşi apleacă capul resemnată de ce o aşteaptă...

Ieri le-am scos din apă şi le-am pus la presat. Le-am sufocat. Ce groaznic!

Şi când te gândeşti, câte frăgezimi smulse dela ţară se sufocă asemenea floricelelor mele în atmosfera asta nesănătoasă a oraşelor mari...

Pribegie.

Le-am întâlnit pe calea Victoriei, aproape de Ateneu. Erau cinci la număr. Două fete tinere, o femeie mai în vârstă — mama lor — şi două copile mici. Mergeau rătăcite şi speriate cu câte o boccea la subsuoară. De câte ori zăreau vreo maşină, se prindeau de mână împleticindu-se şi neştiind încotro s'o ia la fugă. După port le-am cunoscut că sunt ardelence.

Una dintre ele s'a îndreptat spre noi şi ne-a rugat să-i spunem unde este Str. Matei Mirul? Am înţeles că este vorba de „Matei Millo" şi le-am îndreptat spre Palatul Telefoanelor şi pentrucă şi noi aveam acelaş drum, am mers împreună.

La întrebările noastre, ca o revărsare au început să povestească toate... O poveste tristă de viaţă ruptă în două, cu rosturi răstunate, cu căminuri părăsite fără voie...

Sunt de pe Someş. Au plecat după Rusalii şi abia acum au ajuns aici la Bucureşti. Au fost la Comisariatul refugiaţilor, care le-a plasat pela stăpâni.

Mai sunt fete pela Comisariat, că poate aş avea nevoie şi eu de una? le-am întrebat.

— Mai sunt Doamnă... şi vin mereu... că n'au ce mânca... mi-au răspuns ele, clătinându-şi capul în palmă ca de prăpăd.

Le ascultam şi mă uitam la ele cu câtă încredere pornesc la stăpânii de pe „Matei Millo". Se duceau toate ca să vadă unde rămâne Anuţa. Apoi vor porni în căutarea altor străzi şi a altor stăpâni, ca să o lase şi pe Firuţa şi... rând pe rând se vor despărţi, ca să se întâlnească numai în după-mesele de Duminici, în forfoteala Cişmigiului... ca să-şi verse fiecare amarul săptămânii... ca să-şi plângă dorurile... ca să scrie împreună

câte-o carte „tătucului", care a rămas acasă să păzească mica lor gospodărie.

După ce au plecat, ne-am oprit şi ne-am uitat lung după ele. Mergeau iarăşi de mână. Se opreau din când în când să se uite — frângându-şi gâtul — la palatele enorme din jurul lor.

Intr'unul din acestea vor intra şi ele, ca într'o colivie... Pe scări de serviciu înguste şi bucătării de cutie, luminate toată ziua cu electricitate.

Nu vor mai avea priveliştea holdelor întinse sau a dealurilor ondulate... nici aerul proaspăt al pădurilor... nici veselia horelor din sărbători...

Amintirea lor, poate, le va aduce de multe ori lacrimi în ochi şi sughiţul unui plâns reţinut se va lovi de zidul sur şi rece al luminatoarelor.

Dar legea vremilor pe care le trăim e aspră. A trebuit să lase acolo frumuseţile unei vieţi, pe care niciodată nu s'au gândit s'o schimbe, ca să găsească aici o bucată de pâine.

Plecată fără întoarcere.

Stau cu anunțul în mână și nu-mi vine să cred că a murit.

O văd atât de vie, zâmbitoare, povestind cu noi în casa ei de pe Donat ori mângâindu-și căprioara din grădină.

Era așa de mulțumită întotdeauna. Nu o interesa decât familia și casa, pe care căuta s'o împodobească cât mai frumos.

Trăiau patru în casa lor. Ea, bărbatul ei și două surori — o soră de inimă, cu care au trăit de mici și alta nemăritată.

Și-au făcut casa aceasta cu mult sacrificiu. Au economisit luna- din lefșorile lor și-apoi s'au împrumutat dela Casa de Credit, ca să o poată termina. Toți patru, dela patru Case de Credit! — Era marea lor dorință, ca la bătrânețe să aibă o căsuță, unde să trăiască cu toții împreună.

Și și-au ajuns ținta. Și-au făcut o casă, în care fiecare și-a aranjat un cuib, în care să se simtă bine.

In timpul liber stăteau în grădină și își îngrijeau florile și „via". Se bucurau de orice recoltă cât de mică. Culesul caiselor se sărbătorea cu prieteni, iar câte-o „invitație la fleică", acolo în vârful grădinii, era un eveniment.

Ce seri splendide! Lampa de petrol din „filegorie" se sbătea să ne lumineze, spre marea petrecanie a lunei. Iar regina nopții, indignată de mirosul fleicii, împrăștia stăruitoare parfumul ei. Licuricii din iarbă se jucau de-ascunsălea, stârnind veselia greerilor. Și în câte-o clipă de liniște, când se sorbea din paharul cu vin, se auzea ca din depărtări, freamătul orașului cu vreo melodie mai insistentă din vreun local de vară

din apropiere, iar luminile becurilor din oraş, ne trăgeau cu ochiul tot mai des, aducându-ne aminte că pierdem autobusul ce ne ducea acasă.

. . . . . .

Şi într'o zi de toamnă, fără să vrea, şi-au părăsit casa. S'au mutat alţii în ea, iar ei continuau să plătească ratele lunare la casele de credit...

*

Anunţul e trimis din Sibiu — oraşul unde trăesc acum atâţia Clujeni. Aici au venit şi ei ca să aştepte cu nerăbdare, dar cu credinţă ziua întoarcerii. Se vor întoarce numai trei. Una din ei n'a mai putut să aştepte. A ales alte căi. Era prea îndurerată şi rugăciunile n'o linişteau.

Dumnezeu a trebuit s'o cheme lângă El, ca s'o mângâie.

De acolo de sus, ea priveşte acum, senină, spre casa de pe Donat şi aşteaptă să-i vadă pe ai săi prin grădină... ca pe vremuri....

Cântă Sibiceanu la Braşov.

Lipită de-sobă, stau şi ascult sfârşitul ştirilor dela ora 10 seara la radio. Ascult, dar cu gândul în alte părţi... Doar câte-un cuvânt al „speaker"-ului se încăpăţânează să-mi rămână fără vreun înţeles... Şi-apoi un scurt comunicat despre „Poşta ostaşilor".

Mă pregătesc să mă culc.

Semnalul obişnuit... apoi anunţă:

— Transmitem Concertul executat de Orchestra Sibiceanu dela restaurantul „Aro Palace" din Braşov.

Ura! Fac scandal. Adun toată casa în jurul radioului. Apoi câteva momente de linişte, de aşteptare încordată. Stăm cu privirea fixată asupra liniei roşii, care marchează postul Bucureşti, parcă deacolo am aştepta să iasă „minunea minunilor".

Şi'ntr'adevăr iese:

„Plânge Bistriţa în vale...
Dece oare-o fi plângând?"....

Plânge şi vioara lui Sibiceanu, iar nouă ne răscoleşte sufletul, simţirea. Stăm, tăcuţi, parcă imobilizaţi de atenţie şi plăcere.

...„Toate plâng în a mea cale
Până când? Până când?"...

Ultimele acorduri ale orchestrei vibrează dureros de prelung şi în sufletul nostru.

Apoi o nouă tresărire:

„Auzi valea cum răsună..." şi aşa mai departe, urmează toată bucuria, toată durerea şi toată dragostea Ardealului.

Mi-e sufletul aşa de plin, încât aş vrea să-l împart tuturor. Aş vrea să-i anunţ pe toţi ca să asculte pe Sibiceanu, însă nu mă îndur să trec la telefon. Nu vreau să pierd niciun fragment.

Unul din prietenii aflaţi la noi, începe să legene o învârtită strigând: „Trage Sibicene!" Şi parcă-l şi vedem încovoiat peste vioara lui, agitându-se împreună.

Se aud aplauzele lumii încântate din restaurantul „Aro Palace". Apoi se schimbă muzica naţională în bucăţi străine şi în muzică de dans. Ce minunată execuţie! Ce orchestră impecabilă! Nimic strident, nimic supărător. Totul te învăluie cald şi mângâietor...

English-Vals... ce minunat!...

Nu ne lasă însă mult în voluptatea aceasta care ne-a furat şi ne-a dus în frumoasele saloane pierdute, în care ne-am lăsat atâtea amintiri neuitate, ci ne readuce iar la plânsul doinelor, ca la urmă să ne şteargă lacrimile cu:

„Pe-al nostru steag"...

Cu toţii cântăm împreună această cântare şi parcă am repeta-o la infinit.

Ne opreşte însă vocea „speaker"-iţei, care anunţă sfârşitul concertului.

Trebuie, cu regret în suflet, să ne dăm seama că această ultimă cântare a fost salutul Ardealului.

*

Suntem aici, în camera noastră din Bucureşti, regretând că n'am putut sta mai mult cu ei — dincolo. Toţi am rămas pe gânduri şi când a început — peste câteva minute — o altă muzică de dans, m'am sculat şi am închis radio-ul.

Ne culcăm cu această mare mulţumire ce ne-a dăruit-o Sibiceanu: Ardealul.

Noaptea Invierii.

Sunt cu voi iarăşi. Intotdeauna, dar mai cu seamă în sărbători.

E noaptea Invierii.

Sunt singură acasă şi în loc să mă pregătesc să merg la biserică — ca în alţi ani — trebuie să stau acasă şi să ascult râsul şi petrecania nesimţită a câtorva haimanale cari s'au oprit sub fereastra mea, uitând de măreţia şi sfinţenia acestei nopţi.

Şi... ca să scap de zgomotul acesta, am fugit la voi.

Am fugit în oraşul meu, sus la bisericuţa mică din deal, cu o lumânare în mână: ca să cânt „Cristos a înviat".

Am fugit în oraşul copilăriei mele, unde mi-a rămas sufletul, unde mi-au rămas bucuriile şi de unde nu am putut aduce decât amintiri cari mă dor.

Noaptea Invierii copilăriei mele, cu atâtea lumini şi tresăriri de bucurie! Drumul spre bisericuţă, când ne strângeam sgribuliţi de somn şi de frig de braţul tatei... Armată, în ţinută de paradă... Muzica militară... Lume multă, foarte multă şi toţi cu lumânări... Apoi slujba cu părintele Vasiu, ciocănind în uşa bisericii: „deschideţi, boieri, porţile..."

Nu mai exista frig şi somn. Eram numai ochi şi urechi.

Apoi Invierea adolescenţei mele.

Cu ce înfrigurare o aşteptam! Nu mai mergeam cu tata de mână. Armata şi muzica militară nu-mi mai stârneau aşa admiraţie ca mai demult. Mi se părea un decor nelipsit pentru ceremonia acestei nopţi. In schimb urmăream fiecare cuvânt al părintelui Vasiu şi inima îmi tresărea din când în când, ca flacăra lumânării din mână.

Ce frumoase erau nopţile acelea! Caişii înfloriţi înconjurau cu noi bisericuţa, împletind mireasma lor cu sunetele glasurilor noastre... Cât farmec! Câtă măreţie!

Şi... mai târziu, o noapte a Invierii, când stăteam, ca şi azi, singură într'o cameră, cu o vieţuitoare mică, abia de-o zi — primul meu copil. Cea mai frumoasă noapte de Inviere pentru mine. Eram cea mai fericită fiinţă de pe lume. Aveam atunci impresia că stăpânesc lumea. Eram neînchipuit de mare şi mă uitam la micuţul de lângă mine ca la o minune. Şi... era noaptea Invierii şi auzeam clopotele şi bubuitul tunurilor de pe Cetăţuie, Doamne, ce fericită eram!

Şi astăzi, prima noapte de Inviere, când stau în casă şi plâng cu hohot, că nu pot cânta „Christos a înviat", acolo pe deal, în bisericuţa noastră.

Neliniște.

Și ce groază mi-e de boli, de când sunt aici la București!

Ce fac dacă mi se îmbolnăvesc copiii? Frica asta revine mereu.

De câte ori suflă Crivățul mai turbat, îmi strâng copiții în casă. Iar când începe viscolul, mă înfior la gândul unei răceli. Un singur strănut, ori o abia perceptibilă tusă a lor mă face să tremur. Nu mai vorbesc de groaza epidemiilor...

Ce m'aș face cu ei?

Pe cine să-l chem la ei?...

Aici, în Bucureștiul acesta, suntem atât de izolați, nu cunoaștem pe nimeni. Se spune că doctorii de aici iau onorarii enorme, în proporție cu scumpetea Capitalei, iar situația noastră de refugiați... nu prea permite o astfel de cheltuială.

*

Acum vreo două săptămâni, mă laud unei prietene că am ieșit din iarnă — vorbă să fie! — și n'am avut nici măcar un neînsemnat guturai. M'am întrecut însă cu lauda. Peste două zile începe băiețașul meu să tușească. O tusă fără oprire, ziua și noaptea. Îl îndop cu siropuri, ceaiuri... Îi pun untdelemn cald pe piept — în zadar! În fiecare zi viu cu alte leacuri. Iau tot ce mi se spune. După câteva zile de tusă, începe să aibă temperatură și într'o zi la amiazi, când viu din oraș, descopăr mici pete pe față și gât.

Doamne sfinte! O fi scarlatină?!

Ce fac cu fetița? Unde s'o trimit? Cine s'o îngrijească? Că băiețașul nu îl las de lângă mine. E îngrozitor!

Dar dacă nu e scarlatină?...

Asta numai un doctor ar putea să-mi spună. Dar care? Care dintre atâția?

Doamne, la Cluj și o boală era mai puțin alarmantă! Aveai, acolo, doctorii tăi cunoscuți, în care credeai ca în făcătorii de minuni.

Dar aici, pe cine să-l aduc?

Ia să mă gândesc, cine dintre doctorii din Cluj s'au refugiat aici?!

Incep să-i înșir pe degete: dr. C. Stanca, dr. Leonida Pop, dr. T. Spârchez... și mă opresc. Niciunul nu-i medic de copii.

Și ca un fulger, îmi trece prin minte că nu de mult, venind acasă cu tramvaiul, soțul meu a salutat un domn, cu care a schimbat câteva vorbe în fugă. La coborâre — ca orice femeie curioasă — l-am întrebat cu cine a vorbit:

— Cu doctorul Iancu.

Atât.

Deci, el, trebuie să fie pe aici și... dacă aș avea norocul să-mi locuiască și în cartier!...

Răsfoesc cartea de telefon și-l găsesc. Ce bucurie!

Peste o jumătate de oră doctorul Iancu intră în camera copiilor mei. Din ușă le aruncă câte-o bomboană, așa că ajunge îndată în grația lor. Imi ia copilul, îl desbracă, îl sucește, îl răsucește. Mititelul își cască gura mare, spune „aaa", suflă, tușește și la urmă vine diagnosticul:

— Pojar.

Răsuflăm ușurați. Doctorul s'apucă să scrie rețeta și să-mi dea fel de fel de explicații, ca apoi să continuăm cu amintiri din Cluj și impresii de aici.

*

De atunci mi s'a făcut băiețașul bine și de ieri au început semnele pojarului și la fetiță. Dar nu mai sunt speriată.

Mă uit la ea cum stă în pătucul ei și-și trage caraghios năsucul cârn. E cu părul ciuf-ciufulit. Obrajii îi ard. Ochii îi strălucesc. Se luptă din răsputeri cu un creion să-mi umple foi după foi, pe care mi le întinde spre admirație. Sunt mâzgă-

lituri — pentru ea, însă opere de artă. Eu o laud... şi ea mă răsplăteşte cu o privire languroasă. Intre timp începe să fredoneze inconştient:

„... Dar eu sunt mândră de tine.

... Să trăieşti, tăticul meu, depe front..." cu o voce de pisicuţă alintată,

E cântarea ei favorită dela radio.

Lângă ea dorm cele trei păpuşi ale ei. Şi ele sunt suferinde, săracele!

Una e cu capul spart, alta e cu părul smuls, iar a treia — cea mai nouă — e cam julită — de-i curge tărâţa de lemn din braţ. Stau acoperite cu o cârpă şi sunt aşa de cuminţi de ar putea să ia exemplu dela ele chiar mica lor mamă, într'adevăr bolnavă.

*

Mai spre seară dau un telefon doctorului, ca să-i anunţ trecerea epidemiei la fetiţă.

E optimist şi-mi repetă tratamentul:

Căldură internă, externă.. Cebion... jumătăţi de piramidoane pentru scăderea temperaturei, etc.

Ce bine că l-am găsit!... Mi s'a strecurat în suflet, în acest Bucureşti al unei nelinişti permanente, un crâmpei din siguranţa şi odihnitoarea linişte a locurilor de unde am plecat.

Mozaicuri bucureştene.

Nu ştiu dacă eu sunt ghinionistă sau li se întâmplă şi altora mici necazuri enervante, de felul acestora, ce le voiu înşira, în cele ce urmează. Cred că de când sunt pe lume nu m'am supărat aşa de mult ca decând trăiesc pe aici...

Mai deunăzi, venind din oraş, trec pe lângă un băcan şi văd înaintea prăvăliei un coş mare cu varză. Erau mai mari, mai mici, mai degerate, mai puţin degerate şi deasupra lor înfipt, sta preţul: „12 lei la rând".

Mai fac câţiva paşi şi mă reîntorc.

— Ce-ar fi să cumpăr şi eu o varză?

Mă opresc înaintea coşului şi aleg una, nici prea mare, nici prea mică, cu foile cam lucioase, nu-i vorbă!, dar acele se vor curăţi. N'o fi ajuns frigul până la miez!

Cu aceste neînsemnate gânduri, intru în prăvălie şi-l caut pe patron, un om înalt, cu mustăţile răsucite şi cu o faţă dubios de rumenă. Mi-a povestit el odată, în treacăt, de pivniţele „Ştirbei", cu multă admiraţie. Posibil admiraţia asta permanentă persistă pe figura lui.

— Domnule M., ţi-am cumpărat o varză! Şi-i întind 20 lei.

— 16 lei, Doamnă! Şi-mi dă un rest de 4 lei.

— Dece 16 lei, Domnule? Afară scrie 12 lei.

12 lei la rând.

Nu-l înţeleg şi-l rog să-mi explice cum vine cazul.

— Foarte simplu: O varză mică şi una mare.

— Bine, domnule, dar dacă eu vreau să-ţi cumpăr o singură varză, ce faci cu mine?

— La rând, doamnă!

— ???

— Domnule, trebuia să pui pe hârtia „dela 12—16 lei". Era mai cinstit.

— Nu doamnă, la rând, ca la moară!

Ce-o fi vrut să-mi spună el, nu ştiu! Alţii poate înţeleg, eu nu! Doar i-am propus un sistem mai uşor, de-a marca preţul dela mai puţin la mai mult, precum sunt şi verzele mai mici ori mai mari, dar el a fost neclintit.

„La rând, ca la moară"!

Tot drumul până acasă mi-am bătut capul, cum o fi „la rând, ca la moară" şi am ajuns la rezultatul că: Desigur e vreun obiceiu local, ce nu-l cunosc eu, ca de pildă: „bomba, tiribomba", la Anul nou"....

*

Ieri, îl rog pe soţul meu să-mi cumpere din centru câteva portocale, mere şi prune uscate. Imi trebuiau pentru copilul meu bolnav, ca să-i fac oranjadă şi compot.

Seara, când vine, îmi găseşte copilul aprins şi indispus. Ca să-i facă cât de cât plăcere, desface pachetul înaintea lui. Nu pentru ca să-i dea conţinutul, deoarece nu putea să le mănânce în forma în care le-a adus, dar de curiozitate. Copiilor, întotdeauna, le face mare plăcere desfacerea unui pachet, indiferent ce ar conţine.

Mare i-a fost mirarea când, desfăcând hârtia, vede în loc de trei mere, numai două.

Ce s'a întâmplat? — El a ales trei mere mari şi le-a şi plătit. La ambalaj însă s'a făcut o mică greşeală. In loc de trei mere s'au împachetat două.

Poate unul s'a rostogolit sub tejghea...

Nu se ştie...

*

Suntem la staţia „Brezoianu". Vrem să luăm tramvaiul 14, spre Cotroceni. Ne urcăm destul de uşor. Nu este ora catastrofală a îmbulzelii. Luăm două bilete de şase şi ne aşezăm fain-

frumos față în față și ne apucăm să vorbim fel de fel. Pela Podul Cotroceni, ne întrerupe poveștile un controlor:

— Vă rog biletele la control.

Le scoatem și le prezintăm, continuând ale noastre.

La un moment dat, după ce le-a sucit biletele și în dreapta și în stânga, ne invită să mai plătim încă un rând de bilete. Nu înțelegem.

— Dece, Domnule?

— Pentrucă v'ați urcat la Mihai Bravu și deacolo plătiți 7 lei.

— Mihai Bravu? Habar n'avem unde e Mihai Bravu. Noi ne-am urcat la „Brezoianu".

— Nu se poate, biletele au fost perforate la Mihai Bravu, deci acolo v'ați urcat.

Ce să-i mai explici? Omul nostru e intransigent. Nici nu ne ascultă.

Când mă scol — scandalizată — ca să cumpăr biletele, intervin două doamne, care s'au urcat cu noi împreună la „Brezoianu" și au confirmat acest fapt cu toată tăria. Erau și ele foarte scandalizate de acest lucru. Tunau și fulgerau.

Controlorul trece apoi la taxatoare ca să-i facă observație pentru acest incident. Ea — apărându-se — nu recunoaște greșala.

In cele din urmă, controlorul face proces-verbal. Și culmea! Doamnele mele, care până acuma nu-și mai găseau cuvinte de indignare, se transformă dintr'odată.

— Săraca, a greșit și ea...

— O fi perforat biletele la Stația Mihai Bravu, fără să le dea cuiva....

— S'a gândit ea la control?... Și-așa mai departe.

Eu le înțeleg, dar dacă erau așa de miloase, trebuia să mă lase pe mine să cumpăr din nou biletele.

Nu de altceva, numai ca să-și păstreze consecvența....

*

Apropos de povestea din urmă, îmi vine în minte alta tot din tramvai. Tot o mică găinărie: In loc de restul din 20 lei,

mi-a dat din 10 lei. N'a fost chip să stai de vorbă cu taxatorul. Ca să am o mică satisfacţie, am aruncat şi eu câteva cuvinte de indignare domnişoarei care mă însoţea, în care aminteam de unele sisteme întrebuinţate aici.

Doar atât! Credeam eu, că doar atât!... că un cetăţean necunoscut care se bucura de loc şi de odihnă, s'a şi vârit în vorba noastră, făcându-ne următoarele reproşuri:

— Bine, doamnă, fiţi şi d-voastră mai indulgentă. E adevărat că aşa e cum spuneţi, dar... fiţi mai indulgentă.

Poate are dreptate omul. Dacă aş căuta să fiu mai „indulgentă", nu aş observa toate nimicurile şi poate aş fi şi eu scutită de enervările acestea inutile.

Şi totuşi... câte s'ar înlătura, dacă această boală a indulgenţei, care echivalează cu încurajarea răului, n'ar fi aşa de grozav de răspândită.

C r u c i...

In zilele trecute îmi spunea cineva că în țara noastră se găsesc cele mai multe cruci.

Și într'adevăr, trecând prin satele noastre, vezi crucea, cum străjuește deasupra caselor, pe câmp, la margini de sat, la răscruci de drumuri, — zugrăvite naiv — unde se închină săteanul, când merge să-și lucreze holda, șoptind o scurtă rugăciune ca să dea Dumnezeu ploaie ori mulțumind cu sufletul fericit pentru roadele îmbelșugate. Tot așa le întâlnim pela fântâni și izvoare ori pe culmi de dealuri, dovedind pas la pas marea credință ce o are poporul în Dumnezeu.

In vremuri de restriște se ridică cruci — pentrucă în dureri ne apropiem mai mult de Dumnezeu. Iar poporul nostru a avut de înfruntat multe... și pentrucă n'a avut cui să se jeluiască și pentrucă semenii lui de alte nații și credințe, nu l-au putut asculta, se înțelegea cu Dumnezeu. Singurul în care a avut încredere și Singurul în care nu s'a înșelat.

In coloanele ziarului nostru s'a scris de ridicarea unor cruci. De „Crucea Mântuirii" ridicată pe dealul durerii, la Feleac, de Soc. Femeilor Ortodoxe, ca un întăritor de nădejdi și alinător de suferinți.

Pe acolo trec zi de zi, cei ce și-au pierdut o parte din sufletul lor, ca să-l regăsească pentru câteva clipe, într'un hohot de plâns ori într'o îmbrățișare mută. De acolo privesc în jos, căutând să ghicească grădinița copilăriei ori parcul tinereții, ca apoi să-și ridice privirea și să-și împreune mâinile, îngânând un „Doamne, ajută-ne!".

Tot în ziarul nostru s'a făcut un apel pentru „Crucea lui Coşbuc" şi pentru „Crucea eroilor dela Vişag".

Crucea pe mormântul lui Coşbuc, în locul monumentului dela Năsăud, nimicit de mâini nedemne şi suflete învrăjbite şi în loc de sărăcăcioasa placă dela cimitirul Bellu, ce ascunde mormântul lui Coşbuc, dinaintea celor ce vin să-şi prosterne la mormântul lui omagiul lor smerit.

Iar Crucea eroilor de la Vişag se va ridica pe tru a preaslăvi simbolul gestului lor şi pentru ca să întărească credinţa că cei ce îşi sacrifică viaţa pentru drepturi, atât pe câmpul de luptă, cât şi în interiorul ţării, primesc aceeaş recunoştinţă din partea neamului.

. . . . . .

Acestea sunt cruci proaspete, cruci, cari au fost ridicate de vremurile grele de astăzi. Fiecare cu povestea ei, fiecare cu tâlcul ei.

Dar... mai este una, care străjueşte sus, pe o coamă de deal — albă — binecuvântând cu braţele întinse pe cei puţini, rămaşi acolo, care împreună cu alţii mulţi plecaţi de acolo, au ridicat-o pe vremuri mai bune.

E crucea depe Cetăţuie, pe care o vedeam în fiecare dimineaţă, strălucind în soare, când coboram depe Feleac pe Bădescu. E crucea care îmbrăţişează tot oraşul şi scrutează încrezătoare văile şi dealurile din jurul ei. In dreapta ei e Mănăştur-ul, în stânga Someşenii, iar în faţa ei se urcă Feleacul...

Cine ştie... în nopţile negre şi liniştite, când adoarme toată mişcarea, ce povestesc crucile între ele?... Crucea de pe Cetăţuie cu cea depe Feleac?...

Noi nu putem înţelege graiul lor, însă o scurtă rugăciune rostită lângă ele, în gând, ne întăreşte credinţa şi nădejdea.

Primii fulgi.

Inainte cu o seară veneam spre casă înghețată, zgribulită. Vântul nu se astâmpăra deloc. Ba mă cuprindea de mijloc, târându-mă cu el, ba mi se vâra prin gât, ba îmi zbârlea părul, scoțându-mi pălăria. In zadar căutam să mă lupt cu el strângându-mi haina mai pe corp sau înfășurându-mi gâtul cu fularul, el tot mai găsea locuri pe unde să intre. Câteodată se depărta de mine ca să joace o învârtită nebunească și cu frunzele de pe drum, ca după aceea să se întoarcă brusc, izbindu-se iar de mine.

Am ajuns acasă istovită de această hârțuială. Toată căldura casei n'a putut să mă mângâie. Am stat multă vreme fără să pot adormi. Nu mai ieșia din mine frigul.

Dimineața m'am trezit într'o căldură moleșitoare.

Desigur că s'a schimbat vremea...

Și nu m'am înșelat. Când s'a ridicat perdeaua, am văzut că ninge.

Ninge...

Și în loc să sar din pat ca în alte vremuri și în loc să mă bucur ca în alți ani, am rămas cu capul pe pernă și abia îmi rețineam plânsul.

...Incă o iarnă de viscol... încă o iarnă cu tramvaie înzăpezite... Incă o iarnă pe aici...

Mi-era ciudă și prima oară mi-era ciudă pe fulgii mari cari cădeau în liniște pe acoperișul casei de vis-a-vis.

Și totuși fulgii aceștia mi-au trezit o melodie veche în suflet. O melodie de clinchet de clopoței amestecat cu trap

de cai şi scârţâit de sanie scoasă proaspăt din şură. Şi mi-a trezit în suflet un peisaj splendid:

O coamă de deal pe o parte şi pe alta o apă ce curgea aburind de ger. Peisajul depe Grigorescu şi Donat cu Hoia şi Someşul. Iar în sanie, un ghemotoc de blăniţă de miel alb, cu un năsuc roşu şi cu doi ochi măriţi de bucurie, pe care abia îl astâmpărai să stea liniştit sub pătura groasă.

Era o regulă fără excepţie ca cei dintâi fulgi să ne acopere cu albul lor, în cea dintâi sanie a anului, de-alungul străzii Grigorescu şi Donat. Şi câtă melancolie dulce nu ne strecurau în suflet cei dintâi fulgi...

Ce frumoase erau plimbările acestea şi ce minunat ne simţeam după ele...

Pe-aici în oraşul acesta mare n'am mai văzut de-atunci nicio sanie scoasă de cei dintâi fulgi, cu clinchet vesel de zurgălăi. Aici nu sunt decât maşini şi tramvaie...

*

După masă când am ieşit în oraş, fulgii se transformaseră într'o ploaie rece ce îţi pişca obrajii. Am trecut prin piaţa Sf. Gheorghe, cu capul ascuns în blana hainei. Lângă o prăvălie am văzut un copil ca de 7—8 anişori, cu o cutioară în mână. Vindea ace de siguranţă. Era desculţ. Picioruşele îi erau roşii de ger, şi le ridica, când pe unul, când pe altul, de pe trotuarul ud.

Mi-a întins şi mie cutioara mizeriei lui...

. . . . . .

Ce deosebire între cei dintâi fulgi de altădată, acolo, şi cei de-acum, aici...

O scrisoare.

Geta!

Ţi s'a întâmplat vreodată să dai cuiva un dar şi să te refuze? Sau, chiar dacă nu te refuza, să-ţi înşire vorbe neînţelese de tine: „Nu trebuia să-mi dai"... „Mai bine păstrează pentru tine"... sau „Iau o parte şi restul păstrează tu"...

Mie mi s'a întâmplat.

Era ziua unei prietene. Voiam să-i dau ceva... ceva care să-i facă plăcere... ceva prin care să vadă cât îmi este de dragă.

Ştiam că îi plac florile. M'am dus şi i-am luat trei fire de boboci de trandafiri, un mic vas de cristal negru şi i-am croşetat într'o zi un mic şerveţel pe care să aşeze vasul. Tot timpul, cât mi-l răpise această mică pregătire, eram într'o stare sufletească foarte plăcută. Imi închipuiam bucuria ei... Abia aşteptam să o văd...

Şi a sosit momentul.

Mi-a spus însă, că îmi primeşte florile... dar eu să păstrez vasul... şi... nu ştiu ce mi-a mai spus. Eu nu am mai auzit nimica. Imi venea să le las toate şi să fug... să fug, ca să nu-mi citească pe faţă mâhnirea.

*

Aşa ne-ai trimis şi tu darul tău. Darul sufletului tău, cu dragostea şi dorul tău nemărginit. Noi ţi l-am primit, însă... nu cum ai fi dorit tu. Ţi-am păstrat florile, însă vasul nu ţi l-am putut primi.

Mi-ar plăcea să nu te supere şi pe tine această ciuntire

a darului tău şi să nu te simţi cum m'am simţit eu.

Tu ştii că în anul trecut am fost mai buni, am fost mai înţelegători.

Am plâns şi noi cu aceeaş durere, când ţi-ai găsit spart pe „El-Zorab", „El-Zorab", care îţi amintea copilăria ta şi casa ta depe Regală, scăldată în miros de iasomie... Şi la Crăciun — în seara de Crăciun, poezioara ta cu „tata-mare" ne-a fost colinda. Da, o colindă citită cu sughiţuri de plâns.

O ştiu şi acum. Se începea aşa:

„Moş Crăciun, Moş Crăciun
Tu ce eşti atât de bun"...

Poezia în care scriai de mormântul bunicului tău, pe care nu îl mai poţi îngriji şi nu îl poţi presăra cu flori.

Fiecare dintre noi doar, dacă nu are un mormânt, are locuri pline de amintiri, pe care nu le mai poate cerceta decât cu gândul.

Trăim vremuri tulburi. Oamenii sunt preocupaţi de greutăţile vieţii şi nu au întotdeauna răgaz să ne înţeleagă gândurile şi să ne primească darurile aşa cum se cuvine.

Nu fii deci mâhnită, Geto! Adună-ţi în suflet, cu grijă, gândurile şi dorurile. Şi pregăteşte-ţi darurile. Şi spune şi prietenelor, tuturor prietenelor noastre, să facă la fel. Pentrucă va veni o zi, o zi de mare sărbătoare, când vor fi primite cu aceeaş dragoste, cu care le pregăteşti tu acum. Şi atunci... pe mormântul bunicului tău iar vor înflori florile şi în grădiniţa ta de pe Regală iar se vor îmbăta de miresme iasomiile...

Bal la Colegiul Academic.

Nu sunt timpuri ca să dorim aşa ceva, dar din când în când imaginea lor bate totuş la poarta amintirilor noastre şi intră în suflet ca să-şi regăsească colţişorul cald de odinioară...

Şi... ţi se perindă înaintea ta crâmpeie de viaţă, care îţi par atât de îndepărtate şi ireale, parcă ar fi pagina unui roman citit de mult sau rularea unui film uşor, vienez. E atâta lumină, e atâta bună voie...

Se începea, deobiceiu, după Crăciun. Vitrinele librăriilor şi ale altor magazine din centru, erau pline cu afişe mari, care anunţau balurile:

Balul Inginerilor, Balul Doctorilor, ori vestitul Bal al Braşovenilor cu „Romana" tradiţională.

Factorul aducea invitările tipărite pe cartoane fine...

Magazinele mişunau de doamne şi domnişoare...

Croitoresele se întreceau în gust şi în eleganţă...

Ce mai pregătiri!

*

Maşini, după maşini se opreau înaintea Colegiului Academic, ca să lase domni în mare ţinută şi doamne în rochii lungi, ridicându-şi graţioase trenele.

Treptele largi te coborau în somptuosul hol iluminat, în care oglinzile dăruiau cu atâta generozitate imagini zâmbitoare.

Melodia unui English-vals se furişa îmbietoare, grăbindu-ţi ultima netezire a buclelor, ca apoi să porneşti în splendida sală, unde perechi, perechi se învârteau în ritmul melodiilor de dans...

„Ne-am cunoscut în Carnaval... şi-apoi... ne-am întâlnit...".

Orchestra studenților dela Academia Comercială satisfăcea pretențiile tuturora cu potpuri-ul bogat de dansuri, iar privirea dârză a lui Avram-Iancu de pe fresca din față, parcă se mai îmblânzea când sala fremăta în vârtejul învârtitei.

După miezul nopții, lumea se împrăștia spre bufet, ca să-și mai astâmpere setea cu un pahar de „voie-bună" și se întâmpla adesea, ca o masă de bună dispoziție să se prelungească până la ziua albă...

*

Nu dorim baluri... doar avem atâtea necazuri!... Dar ne este dor de atmosfera aceea de intimitate și de distincție dela Colegiu... Ne este dor de sălile lui frumoase, de care eram atât de mândri. Ne este dor, ca în pauza dintre un vals și o învârtită să mai contemplăm istoria ardeleană de pe fresca minunată, care astăzi nu mai este.

Vor mai reveni acele vremuri, oare?

Moda Primăverii 1942.

E primăvară şi iarba nu încolţeşte. E primăvară şi mugurii nu plesnesc. E primăvară şi florile nu ne surâd. E primăvară şi undeva bubuie tunul, iar câmpiile, altădată înflorite, sunt udate astăzi de sânge.

*

Citesc în tramvai un afiş, cu următorul conţinut: „Editura muzicală Ştefan Kiriţescu, prezintă Moda Primăverii 1942. Modelele vor fi prezentate de cele mai mari Case de mode din Bucureşti. Iar jazzul din 20 de persoane, sub conducerea maestrului George Corologos va executa noutăţile muzicale ale sezonului, cu concursul d-rei Virginica Popescu, Nina Corfescu, d-lui Petre Gusti, etc. Prezentarea o va face V. Vasilache dela teatrul Savoy".

Ispititor program, n'am ce zice! Îmbinare de şlagăre cu toalete noi...

A doua zi, pe o ploaie zdravănă, intrigată că şi astăzi pot avea loc asemenea manifestaţii de vremuri bune, pornesc spre „Alhambra".

Să văd cine şi câţi vor merge.

Mă duc devreme. Spre surprinderea mea, toate locurile sunt vândute şi nu găsesc decât locuri de stat în picioare. Lumea însă nu se sperie, cumpără ce găseşte.

In sală stăm ca în tramvai la ora prânzului. Nu ştii care e magnetul care i-a atras — muzica ori moda?... Publicul e de toate categoriile şi de toate vârstele, aşa că nu poţi ghici ce preferă.

După o jumătate de oră întârziere, se ridică cortina şi apare simpaticul Vasilache, anunţându-şi rolul. Prime'e cuvinte rostite de el, sunt îndeajuns, ca să aducă o atmosferă de veselie în sală. Toată sala devine o scenă. El întreabă, noi răspundem. Apoi începe orchestra, condusă de d-l Corologos, mobil ca argintul viu. Rând pe rând apar vedetele şlagărelor, cu cele mai noi melodii. Sala fredonează în surdină refrenele şi răsplăteşte zgomotos fiecare punct din program. Virginica Popescu îşi face apariţia în costum naţional şi ne cântă „Tărăncuţa". Este îndelung aplaudată şi când Vasilache îi întinde buchetul de garoafe roşii, avem impresia că am contribuit şi noi la acest mic dar.

După prima parte a concertului, ni se anunţă prezentarea manechinelor. In ritmul unui vals lent, apare o blondă îmbrăcată cu un „tailleur" de primăvară, cu două perechi de nurci. Se învârteşte graţioasă înaintea publicului, care a devenit dintr'odată foarte disciplinat. Posibil admiraţia i-a amu it. Apar apoi altele şi altele, cu siluete perfecte şi mlădioase, îmbrăcate în pardesiuri, tailleur-uri, diferite rochii, blănuri, pălării.

Casele „Paneth", „Jolie", „Pompadour" şi blănăria „Reich" şi-au trimis tot ce au avut mai frumos, mai distins, mai elegant şi mai presus de toate, scump.

Vasilache are grijă ca să tempereze din când în când „ah"-ul de admiraţie al publicului, ceti-d preţul de pe biletul aninat de haine. Şi într'adevăr sunt preţuri de speriat. Vulpi albe, vulpi argintii, „breischwantz"-uri, astrahane, mătăsuri, stofe fine, de lână cu toate accesoriile asortate... de îţi iau ochii! Privindu-le, mi-aduc aminte de marile case de mode pariziene, din vremurile de belşug dinainte de războiu. Cu câtă admiraţie le priveam atunci, acolo şi cu câtă strângere de inimă le admir acum, aici.

*

Înţelegem prezentarea noutăţilor muzicale, da! Dar nu prea mi se pare potrivită o prezentare a modei de primăvară. Moda de primăvară, acum când nu mai dă Dumne-eu să se facă primăvară. Acum când pe unele străzi ale Capitalei şi

astăzi mai stăruie netopite grămezile de zăpadă, care ne aduc aminte de mizeria iernei... acum, când ţara e inundată... acum când nu se pot face semănături încă... acum, când lumea stă coadă la gaz, la pâine şi la carne care se dă din când în când, prezentarea modei de primăvară e o sfidare a mizeriei şi a timpurilor grele ce le trăim.

Chiar acum când părinţii, copiii şi fraţii noştri înfruntă urgia de foc a unui duşman neîmpăcat şi îndură privaţiuni pe stepe nesfârşite.

*

Cobor din tramvai. Un prieten din cartier se luptă din greu cu două geamantane.

— Ce duci acolo?

— Lemne de foc, împrumutate dela un vecin. Mi-s copiii bolnavi.

Dela colţ mai privesc odată în urma lui şi nedumerirea îmi răscoleşte sufletul:

Cine o fi avut năstruşnica idee, de a aranja o paradă a modei în primăvara anului 1942?

Scrisori către Moş Crăciun.

O prietenă de-a mea, învăţătoare la una din şcolile primare din Capitală, s'a îmbolnăvit în zilele trecute. Mi-a trimis un bilet, rugându-mă să trec în clasa ei s'o înlocuiesc şi tot odată mi-a şi scris câteva probleme de împărţire pe hârtie, ca să-mi uşureze munca.

— Ca să nu te necăjeşti cu ele, dă-le apoi o compunere... (măcar o să tacă din gură) „Scrisoare către Moş Crăciun"!

M'am executat şi am mers la şcoală. Are clasa III-a de fete. Le-am scris pe tablă problemele de aritmetică şi-apoi le-am lăsat ca să-şi bată capul cu deslegarea lor. Mă gândeam că vor lucra măcar două ore la ele, dar m'am înşelat. Intr'o oră, cele zece probleme au fost gata.

A trebuit deci, ca ora următoare să le dau compunerea.

Când le-am scris pe tablă titlul, toată clasa a început să freamăte. Ochii străluceau, băteau din palme şi toate, fără excepţie au început să facă întâi plicul, în care să pună scrisoarea. Au venit pe rând să-mi arate operele lor, apoi fiecare a început să scrie cu un aer misterios, acoperindu-şi cu mâna scrisoarea.

— Doamnă, am scris bine adresa: „D-sale Domnului Moş Crăciun, în Impărăţia Cerurilor?".

— Foarte bine!

— Dar eu, Doamnă, „Scumpului Moş Crăciun"?

— Şi tu, Bravo! Şi aşa mai departe mă întrebau foarte aferate.

Şi-au închis apoi plicurile şi mi le aduceau rând pe rând

la catedră. Eu le-am strâns pe toate într'o servietă şi le-am spus că o să le duc personal la poştă.

La plecarea din şcoală, am trecut pe la prietena mea da să o văd. Şi ca să mă laud cu activitatea mea, i-am deşertat conţinutul servietei cu plicurile.

— Iacă scrisorile lui Moş Crăciun, ţi le las ţie, că eu am destule hârţoage dela ai mei, i-am spus râzând şi am plecat.

A doua zi când o întâlnesc, îmi întinde câteva foi de caiete:

— Citeşte şi tu ce ţi-au scris ieri elevele!

Le-am luat şi le-am citit câteva din ele şi le reproduc aici ca să vedeţi ce cere un copil de 9 ani dela Moş Crăciun.

Iată scrisoarea micuţei Monica:

„Anul acesta, fiindcă este multă sărăcie pe pământ, îţi cer mai puţine daruri. Oamenilor săraci să le dai lemne, îmbrăcăminte şi bani. Iar la toţi oamenii să le dai de Crăciun, ca dar, Pacea".

O altă Monică scrie următoarele:

„Moş Crăciun, nu-ţi mai cer jucării, ci să ne aduci toţi fraţii şi toţi taţii acasă, ca să ne petrecem sărbătorile Crăciunului mai fericite.

Moş Crăciun, te mai rugăm să ne dai o iarnă uşoară, ca toţi ostaşii care îşi varsă sângele pentru ţară să aibă căldură. Moş Crăciun, te mai rugăm să se termine războiul şi să rămână România-Mare cu vechile ei hotare, ca Regele nostru să o poată stăpâni cu bucurie"....

Iar Magdalena îşi termină scrisoarea astfel:

„...Şi te mai rog dragă Moş Crăciune, ca în desăgutul tău bătrân să ni-l aduci şi pe Ardealul nostru sfânt"...

. . . . . .

Unde sunt păpuşile cari spun „mama-papa"? Unde sunt cărucioarele? Unde sunt bomboanele, rochiţele, panglicuţele şi celelalte daruri cerute în alţi ani?

Copiii de astăzi n'au copilărie...

A vorbit o ardeleancă.

Nu e vorba de o conferinţă pretenţioasă, ţinută la Ateneu ori la Dalles, nici măcar de un discurs festiv rostit la o serbare naţională, ci e vorba de obişnuitele cuvântări scurte, ce ce se ţin la şcolile primare, în fiecare Sâmbătă dimineaţa, dela orele 8—9, în cadrul orei: „Cultul Eroilor".

A vorbit o ardeleancă.

A început cuvântarea cu glas liniştit. Şi-a atras atenţia şi privirea copiilor prin atitudinea ei blândă, prin vocea ei caldă şi prin cuvintele ei scoase din adâncul sufletului.

A vorbit scurt. Despre marele războiu, despre ostaşii noştri, cari se luptă cu atâta vitejie, înfruntând momente crâncene, despre eroii noştri cari se sacrifică pentru ţară... pentru un ideal. A rostit hotare şi locuri îndepărtate, răscolind amintirile şi aprinzând dorurile.

Şi-a revărsat torentul durerii în cuvinte aprinse, apropiindu-şi copiii şi scoţând din sufletele lor încă neatinse de loviturile vieţii, suspine grele.

Nici nu se putea altfel!

Ea ştia ce însemnează să-ţi părăseşti locurile unde ai copilărit. Ea a simţit durerea despărţirii de plaiurile unde ţi-ai visat cele mai frumoase visuri ale tinereţii. Ea ştia ce însemnează să pierzi un colţ de ţară...

Şi pentru aceea ne-a evocat cu atâta căldură şi sinceritate jertfa unui erou, plecat ca şi ea, de pe malurile aceluiaş râu, spre câmpiile nesfârşite din răsărit, să lupte şi să se jertfească pentru acelaş ideal care îi chinuia şi ei sufletul şi care prin

cuvintele ei, în acele momente, clocotea şi în sufletele copilelor care o ascultau.

A fost într'adevăr omagiul unei jertfe şi evocarea unui ideal, care a trecut dincolo de convenţionalul unei îndatoriri profesionale şi a rodit adânc în sufletele ascultătorilor.

Din mizeriile Capitalei.

Am în fine şi eu două bonuri de pantofi pentru copii. Mă grăbesc deci, să pornesc cu ei prin magazine să le cumpăr. Bocancii sunt cam grei şi talpa lor cam lasă de dorit, aşa că trebuie neapărat schimbaţi.

Pornim devreme, toţi trei, de mână, cu obişnuitele observaţii: Să vă urcaţi cu grijă şi grabă în tramvai!... Treceţi în faţă!... Să nu loviţi pe cineva!... Spuneţi „pardon!" şi atâtea altele, cari trebuiesc repetate la orice „expediţie" de felul acesta.

Ei — bucuroşi că ies în oraş, mă ascultă, însă cu gândul aiurea.

La staţie ne oprim şi aşteptăm tramvaiul. Nu e lume multă. Abia un domn şi două doamne tinere.

Suntem primii la urcare. Intâiu copiii, apoi eu.

La spate aud vocea nervoasă a uneia dintre doamne.

— Ce-i de se urcă aşa de greu?

— Sunt copii, doamnă, răspund eu, vrând s'o calmez.

— Să stea acasă! se răsteşte ea.

Aş fi putut să răspund şi eu multe, multe, dar am tăcut. Mă gândeam la ea, că poate întârzie la cinematograf şi atunci... pe drept cuvânt putea să fie aşa nerăbdătoare. Poate... pierde jurnalul de actualităţi sau... în fine, cine ştie ce?!... In orice caz, dacă în copilăria ei ar fi umblat mai mult în tovărăşia mamei sale, poate nu mi-ar fi dat mie astăzi, acest răspuns...

Cutreerarea magazinelor, alegerea pantofilor şi acel du-te-vino ameţitor depe Lipscani, mă fac să uit micul incident cu care am început călătoria noastră în oraş. Intrebările multe ale copiilor, — cu rost ori fără rost — cu câte-un „vai ce fru-

mos" prelungit, pentru un mărţişor întârziat într'o vitrină — al fetiţei — mă chiar înveselesc, aşa că mergem fără grabă, oprindu-ne din când în când, spre a muta cutiile de pantofi dintr'o mână în alta.

Abia când ajungem iar la staţia unde trebuie să luăm tramvaiul, care să ne ducă acasă, mă gândesc la mizeria călătoriei, dar sunt hotărâtă să aştept până vine un tramvai gol.

Ne suflă vântul până trec vreo cinci tramvaie de-ale mele şi până când îmi pare că putem urca. Ne aşezăm cam în dreptul uşii şi aşteptăm coborîrea lumii pela „urcare".

In sfârşit, băiatul mi-este sus, dar după el se furişează un domn gras. Vreau s'o urc pe fetiţă. Tot cu ea se sue pe scară o guvernantă cu un alt copil. Vreau s'o împing fetiţa depe scară în vagon, dar e imposibil.

— Ţine-te bine, draga mamii, se urcă şi mama, acum — o încurajez eu... dar tramvaiul e deja în mişcare.

Un domn caută să tragă fetiţa pe platformă, dar nu e chip. Eu fug, ţinându-mă de bară, dar n'am loc să-mi pun piciorul pe scară. Mă împiedică şi cutiile. Tramvaiul porneşte de-abinelea. Fetiţa începe să ţipe disperată. Lumea se alarmează şi strigă să oprească tramvaiul. E groaznic!

In fine, fetiţa mi-este ridicată depe scară şi se opreşte şi tramvaiul ca să mă pot urca şi eu.

Perspectiva unei eventuale nenorociri care se putea întâmpla, mă îngrozeşte. Stau cu capul vâjâind şi aud cum îmi svâcnesc tâmplele.

In jurul meu, zgomot mult.

Abia mai târziu desprind că sunt comentarii pe socoteala noastră.

— Vatmanul e de vină, că nu e atent şi porneşte înainte de a se urca toată lumea. Stau de poveşti la capul liniei şi-apoi se grăbesc la staţii...

— Lumea, care coboară la „urcare" e de vină, că întârzie urcarea...

— Dar nici fetiţa n'ar fi trebuit să ţipe aşa — se amestecă o doamnă, în blană de astrahan.

Imi ridic capul, însă în locul meu, un domn îi aruncă epitetul de: „femeie zăpăcită", şi ca o complectare:

— Femei care nu ştiu să crească decât cătei! îi răspunde printre dinţi un alt domn, care mângâie obrajii plânşi şi aprinşi de spaimă ai fetiţei mele.

Flori de liliac.

E iarăşi primăvară. A treia primăvară... Şi întreg Bucureştiul e plin de flori de liliac. Din toate curţile oricât de minuscule ar fi ele, din toate grădinile oricât ar fi ele de rare pe aici, din umbra tuturor blocurilor, candelabrele violete de lilieci îşi cădelniţează mirosul îmbătător şi discret, dar îmbibat de atâta melancolie. Mirosul de liliac are ceva în el de tristeţe dulce, ceva din melancolia lui Eminescu sau ceva din ariile sfâşietoare de suflet ale Traviatei. Ce curioasă îmbinare de sentimente îţi trezeşte în suflet parfumul de liliac! Trist şi dulce în acelaş timp...

Şi aducerile aminte anesteziate de hărmălaia acestui oraş fără astâmpăr, se deşteaptă îndurerate la adierea discretă a miresmei de liliac, care te întâmpină în toate colţurile oraşului. Se trezesc timide, parcă şi-ar cere scuze că îţi răscolesc inutil iarăşi sufletul, că te aruncă pradă iarăşi fără rost trecutului...

Şi mirosul de liliac, cu tristeţea lui dulce mă duce înapoi cu ani, în lumea de basm a copilăriei, pe strada Andrei Mureşianu. Strada copilăriei mele — strada Andrei Mureşianu din Cluj!

Era primăvară pe timpul acesta, tot aşa de îmbătată de mirosul de liliac, din toate curţile, din toate grădinile...

Se aplecau florile violete peste toate grilajurile de fier... Şi noi ne zburdam argintul viu al vârstei noastre de aur, neştiutoare şi fericite... Colindam grădinile fără sfârşit, din care a răsărit apoi ca din senin, în câţiva ani, cartierul Mârzescu,

cu străzile Vulcan, Greceanu, Cantemir, etc. Şi aceste tot aşa de pline de flori de liliac, ca şi Andrei Mureşianu.

Acolo, cu sufletele alintate de mireasma liliacului, jucam, sărind într'un picior „şotron", tras anume cu cretă albă pe asfalt, în faţa casei unui magistrat burlac, care ne alunga nu ştiu de câte ori la zi, deacolo şi punea servitoarea să spele asfaltul de creta albă a şotronului nostru, ca imediat, după ce pleca să revenim din nou, să tragem iarăşi şotronul pe asfaltul din faţa casei şi să facem mare haz când ne alunga bolborosind nervos cuvinte neînţelese... Sau să ne urcăm pe grilajul de fier şi să-i devastăm candelabrele de liliac, pe care le păzea ca un paznic via...

Şi câte alte nebunii ale copilăriei nu-mi evocă mireasma florilor de liliac, de care e plin Bucureştiul, după cum plină era şi strada Andrei Mureşianu din Cluj!

Când plec sau când mă întorc din oraş, pe strada străjuită de aceiaşi lilieci, îmi văd copiii jucând acelaş şotron. Mă întâmpină cu braţul plin de aceleaşi flori violete „furate" din grădina cine ştie cărui „magistrat burlac" din vecini.

Privesc la ei, la sburdălnicia jocurilor lor, la liliecii pe care mi-i întind şi mă gândesc că ei nu mai ştiu că a fost cândva o stradă cu multe, foarte multe flori de „mă'in", că ei umplându-şi nările cu mirosul lor, nu simt decât dulceaţa miresmei de liliac, nu şi tristeţea ei...

Dacă şi copiii mici...

De vreo câteva zile fetiţa mea este în mare fierbere. Se apropie serbarea de sfârşit de an a grădiniţei. Costumul de „Crin" din hârtie creponată este mângâiat mereu, atât de ochişorii lucioşi, cât şi de vârful degetuţelor, iar poezia „*Sora de calitate*", cu complimentul introductiv este repetat de nenumărate ori pe zi, la cea mai neînsemnată cerere.

In ziua serbării, toată familia şi câţiva prieteni, pornim spre grădiniţă.

Intr'o sală curată şi luminoasă, cu pereţii plini de operele lor din timpul anului — ghiocei cu capetele aplecate, înşiraţi unul după altul; iepuraşi stând la pândă lângă câte un ou mai mare decât ei; pisicuţe cu mustăţi interminabile; mere, pere colorate şi decupate — se ţine serbarea.

Intr'un colţ stau copilaşii strânşi, adunaţi, cu ochii mari la toţi cari intră. Sunt îmbrăcaţi în uniforme, în costume naţionale, sau rochiţe de sărbătoare.

Se agită nerăbdători... Dar, în fine soseşte Doamna Directoare şi se începe programul lor atât de variat, compus din coruri, recitări, jocuri şi scenete.

„Imnul regal" şi celelalte coruri sunt cântate cu multă independenţă — fiecare, cum îi convine. Unii îşi cască gura cu mult elan, iar alţii, distraţi de chipurile, de pe pereţi, rămân minunaţi în admirarea lor.

Dar fiecare punct se termină cu bine şi mai cu seamă sunt foarte aplaudaţi.

O fetiţă blondă, cu buclele aranjate chiar la coafor, iese în mijlocul sălii şi începe răspicat o poezioară. Un băieţaş cu

hăinuțe de catifea își caută mama înainte de a începe să îngâne ceva neînțeles de noi.

In jocul lor se izbesc stângaci unul de altul, dar continuă nestingheriți și încântați.

În mână cu programe bătute la mașină, urmărim fiecare punct.

Suntem spre sfârșitul serbării. Urmează poezia „Românul viteaz". Așteptăm... însă nu apare omulețul. Ne uităm spre „Doamna", care regizează serbarea și o vedem lângă o mamă, care se luptă din răsputeri cu odorul ei, îmbrăcat în costum național, cu o căciulă enormă în cap și o panglică tricolor cât palma, peste piept. Micul nostru „Român viteaz" se vâră cu îndârjire în poala mamei, plângând disperat, că nu mai spune poezia. Il îndeamnă mamă-sa transfigurată și roșie de supărare, îl îndeamnă conducătoarea, îl îndeamnă cei din jur... „Românul viteaz" însă rezistă cu încăpățânare...

Și astfel se trece la alt punct al programului. E sceneta „România":

Sub faldurile unui drapel tricolor stă așezată pe un scaun o fetiță supărată, cu fața proptită în palmă — România. Abia își termină povestea scurtă a durerii ei, când deodată un Românaș, îmbrăcat tot în costum național, dar deastădată într'adevăr viteaz, îi apare în față, cu obrajii îmbujorați, cu ochii scânteietori, cu pumnii încleștați și cu o voce de răsună sala, și o mângâie:

„In curând m'oiu face mare
Și-oiu da fuga la hotare...

...și îi va readuce pe copiii pe care îi plânge „mama mică" depe scaun, sub faldurile tricolorului. Era stângace fetița cu povestea durerii ei. Era stângaci și ridicol de mic între noi Românașul cu „eroismul" lui, dar avea atâta sinceritate în privire și atâta hotărâre în voce, încât sala a devenit serioasă și cu atenția încordată și un ropot de aplauze au răsplătit avântul micului luptător. Parcă ar fi fost o adevărată manifestație națională.

Dacă și copiii dela grădiniță...
Trebuie să ne ajute Dumnezeu!

Gripă

Mi s'a îmbolnăvit băieţaşul. S'a trezit cu 39° temperatură. Îl ţin în pat, îi dau ceai, supozitor, etc.

A doua zi pe la amiazi, când era gata să pornesc la şcoală, îmi văd fetiţa îmbujorată la faţă şi cu ochii strălucind. O vâr repede în pat şi-i las vorbă soţului meu să-i ia temperatura. Eu nu mai am vreme.

Când vin acasă, o găsesc arzând şi se plânge de durere de cap. Fă-i limonadă, fă-i oranjadă, scoală-te noaptea şi acopere-i pe amândoi, pune termometrul şi vezi mereu să le satisfaci toate capriciile.

A treia zi întorcându-mă dela şcoală, simt că mă sgârie în gât. Tuşesc puţin, dar nu-i dau nici o importanţă. Nici nu-i mirare cu vântul acesta năpraznic din Bucureşti! Iau un ceai şi mă culc. A doua zi dimineaţa, îmi măsor şi eu temperatura, 38,1°. Mult. Suntem trei bolnavi în dormitor. Copiii sunt mai bine, doar băiatul tuşeşte.

Mie-mi vâjâie capul. Fetiţa cântă, băiatul ciocăneşte patul. Apoi mă roagă să-i îmbrac păpuşile — băiatul, să-i desemnez ceva. Ca să scap de gura lor, iau un ac şi improvizez o rochiţă la una din păpuşi. Bucurie mare, însă pretenţia îi creşte. Ar vrea să le îmbrac şi pe celelalte. Şi câte are! Blonde, brune, mari, mic, sănătoase, infirme, din porţelan, din celuloid, din cârpe. Caut să-i explic că mama, aşa bolnavă cum e, i-a îmbrăcat o păpuşă.

E fără rost.

Cu greu apoi, îşi culcă toate păpuşile şi se linişteşte. Le admiră. Dar nu ţine mult liniştea. Au nişte hârtii colorate dela

bomboane şi nu dă Dumnezeu să le poată împărţi pe dreptate. Se hârâie, se ceartă.

— Mamă, Dudu nu-mi dă hârtie verde! Mamă, Dudu nu-mi dă hârtie roşie!

— Tăceţi, copii, pe mama o doare capul rău de tot. Tăceţi, copiii mamei şi acoperiţi-vă.

O clipă, apoi încep iar. Mă ridic să le dau sirop.

Casa e val-vârtej. Patul băiatului plin cu toate soiurile de hârţoage, cărţi de vizită, bilete de tramvai, mărci poştale, plicuri, caiete, cărţi, ziare, serpentine, apoi cutii, creioane şi alte nimicuri.

Fetiţa cu păpuşile pe pat şi sub pat, cu panglici şi fel de fel de zdrenţe.

Noptierele pline cu cutii şi flacoane cu medicamente. O grozăvenie!

Mie începe să mi se ridice temperatura 39,2°, apoi 39,4°. Sunt speriată. Capul mi-e greu. Copiii, nu mai tac. Se scoală din pat, sună, cântă, plescăiesc din limbă, bat peretele cu piciorul....

— Tăceţi, dragii mamii! Voi nu vreţi să se facă mama bine?

Peste un moment s'a uitat. Mi se scoală fetiţa şi ţinându-se cu mânuţele de marginea patului, începe să ţipe din răsputeri (şi slavă Domnului, are o voce grozavă).

— Marioo, adă pâine cu unt! Marioo, adă pâine cu unt!

Băiatul sună disperat. Şi lui îi trebuie. Sunând însă, îmi strică soneria şi nu mai dă Dumnezeu să se oprească. Cu mare greutate mă scol şi meşteresc ceva la pară, de se opreşte. Insă nu prea am făcut mare ispravă, că de câte ori mişcă copilul perna, se porneşte un sbârnâit interminabil.

Servitoarea fuge disperată dela o uşă la alta şi e foarte nedumerită că nu găseşte pe nimeni la intrare. Vine apoi cu pâinea cu unt.

— Mamă, Rada are bucată mai mare, mie nu-mi trebuie asta...

„Aia mică" se burzuluieşte:

— D'apoi, că tot Dudu să aibă bucata mai mare?

Ii liniştesc, spunând că vor mai căpăta după ce au mâncat bucăţile din mână. După mâncare începe iarăşi strigătul şi sgneria pentru „apă stătută". Ii rog să se liniştească, fiindcă am impresia că orice zgomot se loveşte de capul meu şi când văd că e fără rezultat rugămintea mea, îi sperlu:

— Dacă nu tăceţi, mama merge în spital.

I-am impresionat. Băiatul rămâne gânditor, iar fetiţa începe a se miorlăi. Incet, dar destul de enervant pentru capul meu. După câteva minute încetează, dar apare în dormitor tatăl lor. Ea, ca să impresioneze, îşi reîncepe sâsâitul şi frecatul ochilor. Dar tatăl său nu-i da la început nicio importanţă. Ea însă persistă în rolul ei. In sfârşit e observată şi întrebată cu o voce compătimitoare: — Ce are şi de ce plânge „fa'a tatii"? Tace şi i se usucă imediat lacrămile stoarse cu pumnişorii din ochi. Ea şi-a ajuns ţinta. A fost mângâiată pe obrăjori şi pe păr.

Se apropie seara. Copiii, adorm, în fine. Pot deci să stau liniştită şi să am grijă de gripa mea. Iau aspirină şi o chinină şi beau un ceai de tei. M'acopăr şi aştept sub plapomă efectul medicamentelor. Mi-e cald grozav şi încep să transpir. Nu-mi închipui ceva mai neplăcut decât transpiraţia, dar în sfârşit trebuie să-mi scadă temperatura şi să ies din cuibul acesta de infecţie, cât mai repede, mai ales că afară începe să fie frumos. Doar toată după masa am auzit cum picura de pe balcon zăpada topită.

Dar ce cald mi-e. Mai cu seamă pe la gât. Părul mi-e ud de tot.

Zbârnâie telefonul. Ciulesc urechile să aud dacă merge servitoarea la aparat. Nimic. Şi nu mai conteneşte. Mă scol, îmi iau un halat şi papucii şi ies în hol. Iau receptorul:

— Allo, cine-i acolo?

— Tu eşti Gabi?

— Ce fel de Gabi?

— Vă rog e casa Stein?

— Nu, greşeală.

Mă întorc în dormitor. M'aşteaptă patul jilav. Incep să strănut, să tuşesc. Mi se scoală fetiţa. Incepe să plângă.

— Când vine tata?

Apoi iar adoarme. Eu încep din nou să mă încălzesc. Iau toate ziarele din casă, cu intenţia să mă uit peste ele. Nu pot! Nu văd cumsecade şi mă doare capul rău de tot, dar cel puţin am linişte.

M'am bucurat prea devreme. E ora 9 şi cine ştie ce muritor fericit a intrat în bodega de sub locuinţa noastră, unde nu ştiu prin ce minune, a mai făcut rost şi de un „diplaş", care scârţâie disperat. La un moment dat începe şi individul cu o voce răguşită, să răcnească un: „Foaie verde... verde, verde", interminabil.

Ce era să fac? Să filosofez: Ce-i mai preferabil? Strigătul, cântarea, soneria, plânsul şi cearta de peste zi, ori răcnetul acesta care îţi mai aduce şi un miros de beţie?...

A murit preşedintele Mănescu.

Pe vremuri, în hoinărelile noastre gălăgioase, prin cartierul Andrei Mureşianu, adeseori întâlneam o pereche de oameni mergând la braţ. Bărbatul înalt şi grav, femeia mică şi plăpândă. Mergeau tăcuţi şi mereu împreună. De multe ori ne opream din râsetele noastre copilăreşti şi ne întorceam, după ei şuşotind curioase: „Cine or fi?".

Locuiau pe Mârzescu, într'o vilă simpatică, împrejmuită cu straturi de flori — o vilă liniştită, curată şi bătută de soare.

Abia mai târziu am aflat că cine sunt, însă nici atunci întâlnirile noastre nu erau indiferente. Imi impunea această pereche de oameni prin felul lor modest şi prin dragostea lor plină de grijă unul pentru altul. E aşa de rar să vezi o astfel de căsnicie!

In anii trecuţi, „Gill", băiatul lor s'a însurat cu o prietenă a mea — o ardeleancă frumoasă — care mi-a mărit admiraţia faţă de ei cu anumite amănunte: Preşedintele Mănescu ducea o viaţă familiară exemplară, îşi iubea soţia şi copiii. Era un om care a făcut numai faţă slujbei lui de magistrat, atât prin felul lui drept şi corect, cât şi prin bunătatea lui sufletească. Iubea Ardealul şi deşi era din vechiul regat, nu s'a gândit să părăsească vreodată Clujul.

Şi într'adevăr s'a şi încăpăţânat să rămână acolo, chiar după ce atâţia şi atâţia am pornit încoace, refuzând să cunoaştem o altă viaţă decât aceea care am trăit-o. El a rămas... şi... dârzenia lui a fost purtată prin bezna închisorilor din Gherla. A sosit între noi mai târziu, plătindu-şi vama cu suferinţă şi dispreţ.

. . . . . .

BIBLIOTECA MUNICIPALA
— CLUJ —

Şi acum a plecat dintre noi. A plecat pentru totdeauna. A trebuit să-i citesc numele lui la anunţurile mortuare ale unui ziar din Capitală: „Ion Mănescu, fost preşedinte al Curţii de apel din Cluj".

Ce straniu şi de necrezut este!

Nu se va mai întoarce în oraşul lui drag, pe care îl pomenea de atâtea ori... nu se va mai duce în casa lui liniştită pe Mărzescu... n'o să-l mai vedem de braţ cu soţia lui coborînd Feleacul...

Acum se odihneşte aici, în cimitirul Bellu.

Cu moartea preşedintelui Mănescu a coborît în mormânt şi un crâmpei din copilăria mea zglobie, petrecută hoinar printre vilele însorite şi grădinile cartierului Mărzescu şi Mureşanu.

210.184

In «Satul românesc»

Soarele dogoreşte în ciuda norilor care se apropie încetişor de el, ca să-l întunece. In mireasma florilor de tei ne luăm locurile în umbra unui copac — mai pe scaune, mai rezemaţi de gard. Doar suntem în „Satul Românesc".

Aici în Satul Românesc, improvizat pe malul Herăstrăului, se ţin şezătorile săptămânale ale refugiaţilor.

In jurul nostru forfoteală mare. Ţărani şi ţărance în portul lor regional, se plimbă pe uliţele satului.

Colo, lângă bisericuţa din Maramureş, stau doi Oăşeni de vorbă cu un „consătean" de-al lor, îmbrăcat în uniforma dela U. C. B. La fântână se îngrămădeşte lumea ca să-şi astâmpere setea, iar în piaţă se pregăteşte pentru şezătoare.

Incetul cu încetul se adună lumea în cerc, lăsând un loc liber pentru desfăşurarea programului.

In aşteptarea lui, privim la săracii noştri ardeleni. Cu câtă dragoste vin ei aici Dumineca de Dumineca, neluând în seamă capriciile vremii — ca să asculte vreo vorbă de îmbărbătare, vreo poezie de-a lui Justin Ilieşiu sau să aplaude cântecele ori jocurile noastre din Ardeal.

Şi într'adevăr programul pregătit este potrivit pentru publicul care nu vine aici pentru distracţie, ci pentru ca să-şi astâmpere zăduful sufletesc de pribegi, ajunşi fără voia lor pe străzile Capitalei.

Ceeace aud dela domnul profesor, rostit cu vocea răsunătoare sau dela părintele protopop, cu brâul roşu, este ca o cuminicătură pentru sufletul lor chinuit... Doar şi ei vorbesc de

aceleaşi dureri... doar şi ei suferă de aceleaşi doruri... Nici lor nu le este mai bine.

In timp ce citeşte d. Ilieşiu poezia „Satul meu" sau „Clujule, Clujule", nu plâng numai femeile, ci şi bărbaţii îşi sfarmă câteo lacrimă printre gene. Fiecăruia i se deschide rana cea veche.

Iar vârtejul jocurilor şi legănarea doinelor îi vrăjeşte pentru o clipă, purtându-i cu gândul în satele în care fiecare dintre ei şi-a lăsat câteo amintire.

*

Duminecă de Duminecă mii de refugiaţi vin pe malurile Herăstrăului, să-şi întărească nădejdea în vremuri mai bune, la care n'a renunţat niciunul din ei niciodată şi de care sunt siguri că vor veni într'o zi.

«Panica vine din văzduh».

Ca un bondar uriaş, tulbură liniştea serii, avionul ce sboară deasupra oraşului, scrutând întunericul.

Din când în când se aude un fluerat prelung al unui sergent de stradă, — semn, că la careva dintre case se zăreşte vreo dâră de lumină la fereastră.

Servitoarea fuge în casă, văitându-se disperată:

— Pe săracu „Majoru" l-au luat sergenţii, pentrucă n'a fost camuflat.

„Majorul" este băcanul din casa noastră, cunoscut în tot cartierul şi apreciat de o numeroasă clientelă, pentru importantul fapt că: are bere.

Fetiţa mea, ca să-mi demonstreze întocmai scena cum a fost „prins Majorul", îmi încleştează braţul cu pumnişorii ei, spunând că:

— Degeaba a spus domnu „Major" că îi cinsteşte cu bere sau cu vin, tot nu i-au dat drumul.

Şi mare mirare! Până acuma, atât băcanul cât şi băcănia lui erau „tabu" pentru toţi sergenţii cartierului.

Nu exista ca cineva să se indigneze pentru urletele şi râsetele nocturne, împletite cu înjurături de ordonanţe...

Nu exista ca cineva să poată opri topăitul acompaniat de-o muzicuţă sau vreun patefon hodorogit, ce îţi sgâria nervii şi-ţi tulbura odihna...

Nu exista ca hurduitul butoaielor scoase dela cinci dimineaţa să înceteze pentru simplul fapt, că locatarii ar mai vrea să doarmă...

Era tare şi mare, Majoru!

Şi-apoi la urma urmei, unde s'ar mai fi încălzit cu câte un păhărel şi bieţii sergenţi, când crivăţul îi pleznea aşa de nemilos peste obraji?... Ori, unde şi-ar fi răcorit zăduful din ei cu câte o halbă dela ghiaţă, când soarele le topea şi suflarea din ei?

Jos la „Majoru!".

Dar, săracu... i s'a înfundat acum...

Şi... avionul tot nu conteneşte cu zbârnâitul său, zăpăcind capetele oamenilor.

Maria mea iar bâjbâie prin întuneric, venind spre dormitor. O fi având iar vreo veste ori vreo nedumerire?! Nu prea are ea obiceiul să intre în dormitor după ce mă culc. Dar are şi ea poveştile ei.

O aud cum mângâie uşa, căutând după clanţă... Şi apoi:

— Doamnă, nu l-o fi prins pe „Domnu" razia, că-i ora zece? Pe fratele portăresei l-au prins.

Şi mi-ar mai fi povestit ea multe şi de Pavel — ordonanţa — care a „scăpat" cu mare greu, pierzându-şi şi un păpuc pe scări în fugă, dacă nu aş fi liniştit-o că pe „Domnu" nu îl prinde razia, pentrucă are „actele în regulă".

A ieşit, uitându-se la mine cu foarte multă îndoială. Liniştea mea n'a avut niciun efect asupra ei.

Mi-a şi dovedit-o peste cinci minute când a început iar să controleze toate ferestrele şi să stingă toate lămpile.

— Ce faci, Mario?

— Sting Doamnă, pentrucă afară toţi sergenţii spun că la noapte va fi „foarte mare alarmă".

Ce era să-i fac?

Toate vorbele mele erau în zadar! O aud mereu cum deschide şi închide uşa de serviciu. Cine ştie cu ce noutăţi mai vine înăuntru?

Iar avionul îşi continuă mai departe concertul drăcesc, umplând-o de spaimă pe săraca Maria.

Indiscreţii.

Îl cheamă Nicolae. Atâta ştiu!

Mi l-au arătat odată copiii, când trecea sub fereastra noastră, în nedespărţita-i tovărăşie cu Hexi.

Deatunci îl văd plimbându-se zilnic, încins cu şorţul de un alb imaculat, cu freza-i pieptănată cu cărare într'o parte, fluerând sau meditând. Într'o mână ţine zgarda lui Hexi, care îl plimbă ba la un pom, ba la gard, ba după vreun alt cătel — după capricii.

Hexi este o javră neagră cu picioarele scurte şi strâmbe, cu trupul şi botul lung şi cu urechile lăsate în jos. Ferească Dumnezeu să iasă vreodată singur! E mereu acompaniat.

Posibil această mică strâmbătură de animal a împrietenit copiii mei cu Nicolae. Şi ca orice copii de azi, care îşi bagă nasul în tot ce nu-i copilăresc, au început să vorbească şi de ziarul „Ardealul".

Nu ştiu în ce „ordine de idei" au ajuns la discuţia asta, dar Nicolae le-a destăinuit că citeşte regulat „Ardealul", ba şi mai mult, că... e primul din casă care citeşte ziarul. (Mie îmi vine a crede că e singurul. Vezi Doamne, domnului general a cărui ordonanţă este Nicolae îi vin toate gazetele şi n'are el vreme să le citească pe toate...).

Şi-apoi Nicolae e şi refugiat de lângă Cluj. În „Ardealul" se mai scrie câteodată despre dorurile ce îl pasc şi pe el Ce-l interesează că pe cutare sau cutare l-a călcat tramvaiul sau că o femeie exaltată a băut sodă caustică... ceeace găseşte scris în ziarele celelalte?!

Aşa că plimbările cu Hexi le întrebuinţează şi pentru lec-

tura ziarului. Se reazămă de gard, despătură ziarul şi-şi colindă dorul pe alte meleaguri mai dragi. Atunci dispare Hexi, dispare băcanul din colţ, dispare nemţoaica dela poartă, atunci nu aude zgomotul tramvaielor sau al sirenei de'a gara din Dea'ul-Spirei, ci într'o linişte caldă se vede acasă, între ai săi, ca pe vremuri...

Un singur gând îl necăjea pe Nicolae:

Dece nu apare Calendarul?... Doar a fost publicat mereu că: „In curând va apare „Calendarul Ardealului", şi el tot n'a ajuns să-l aibă. A trecut Crăciunul, a trecut Anul Nou, postul Paştelui şi abia la Paşte a citit în fine că e „gata" „Calendarul".

Bineînţeles a fost dintre primii cari au dorit să-l aibă. Intermediarul a fost băiatul meu, cu care a ajuns şi la o reducere de preţ — prietenia este prietenie! — După o insistenţă de vreo câteva zile, Nicolae obţine „Calendarul".

Deatunci îl văd plimbându-se ca şi mai înainte, cu o mână ţinând zgarda lui Hexi, iar în alta este „Calendarul Ardealului", împachetat frumos într'o hârtie roşie, ca să nu se murdărească. Din când în când zgarda trece în mâna băiatului meu — încântat de această onoare ce i se dă — iar Nicolae deschide cartea la cine ştie ce pasaj şi citeşte... dus...

Copiii de azi.

Deobiceiu copiii — fie din lumea săracă, fie din cea bogată — nu prea pricep... noţiunea „nu este".

De câte ori ne cer ei lucruri imposibile!

Să te opreşti o clipă înaintea unei vitrine şi să asculţi dorinţele lor! Toţi vreau ceva. Ii vezi cum o trag de mână pe mama lor, insistând să le cumpere, avionul, păpuşa, trenul, mingea, etc.

Acasă deasemenea, câte dorinţe: Fel de fel de prăjituri, de mâncăruri, de fructe...

Şi degeaba le spui, cum e cazul mai ales astăzi, că „nu este". Ei nu vreau să înţeleagă. Nu pot să înţeleagă.

Şi totuşi....

*

Ultimele îmbucături le-a înghiţit în grabă, cu ochii mereu la paharul cu sirop. Ii plăceau mărgeluţele ce se jucau în pahar.

Cu o mânuţă ţinea paiul, cu care va soarbe cu savoare lichidul ademenitor, iar cu cealaltă îşi ştergea guriţa plină de mâncare.

Era Sâmbătă seara şi au scos-o şi pe ea părinţii la un „grătar".

Părea foarte fericită şi n'ar fi pus din mânuţă paiul, chiar după ce a sorbit şi ultima picătură. Sufla în el, cu toată insistenţa mamei, care căuta să-i explice că... „nu-i frumos".

Dar ce putea ea face după ce a mâncat şi a băut?

Mama şi tata vorbeau cu cei dela masă şi... ei nu-i dădeau nicio importanţă. Deci, trebuia să se joace cu ceva... Paiul e o jucărie nouă... Are să-l ia şi acasă!

Cu gândul acesta — fericită — sufla în paiu până ce au început să i se închidă încetişor ochişorii.

Părinţii, văzând oboseala fetiţei, au întrerupt poveştile şi s'au grăbit să plece acasă.

In tramvai, după ce s'au aşezat, au observat că fetiţa mai ţinea în mână, lângă paiu, şi un pacheţel.

— Ce-ai acolo, draga mamii?

— Pâine.

— Ce fel de pâine?

— Dela restaurant.

— Dar... dece ai adus-o?

— Pentruca să ajungă acasă.

Ce o fi fost în căpşorul ei când a luat bucata de pâine rămasă pe farfurie?... Nu ştiu! Dar, poate a surprins şi ea, în timp ce se pierdea în lumea ei de jocuri, vreo discuţie la cei mari că... nu se ajunge întotdeauna pâinea...

*

Intr'o zi în vara asta, undeva într'un ţinut de munte, trebuia să trecem dealul şi să facem vreo 7 km. pe jos, pe un drum lăturalnic, cu pietre şi bolovani. Drum destul de greu, unde nu ţi-ar fi stricat să fii echipat cu nişte bocanci veritabili de excursie.

Eram cu copiii şi cu o prietenă.

Am pornit-o sub arşiţa soarelui de vară, ca să scăpăm cât mai repede de această prea puţin plăcută... excursie.

Copilul prietenei mele a rămas, nu ştiu dece, în urmă.

Ieşisem, deja din oraş, când deodată îl vedem pe Puiu gâfâind desculţ în urma noastră, ocolind pietrele şi bolovanii ca să nu se lovească la picioare. Pantofii şi-i ţinea în mână.

— Dece te-ai desculţat, Puiule? îl întreb nedumerită.

— Pentrucă pe drumul acesta prost îmi stric pantofii şi mama nu prea are talpă.

*

Dacă copiii de azi sunt mai săraci în bunuri materiale, în schimb sunt mai bogaţi în... „noţiuni", pe care cei de vârsta lor dealtădată nu le puteau înţelege.

Copiii de azi ştiu ce-i aia: „nu este".

Instantanee.

Locomotiva mai pufăie de câteva ori, apoi se opreşte încetişor în gară. Lumea dă năvală la tren, îmbrâncindu-se. Nici nu-i mirare! Trenurile sunt atât de aglomerate şi toţi ar vrea să găsească locuri. Invălmăşeala începe să se împrăştie numai după ce porneşte trenul. Fiecare îşi fixează locul. Cei norocoşi în compartimente şi ceilalţi pe coridoare. Se aşează cu socoteală bagajele... se pun mănuşile... se scot ziarele... se caută tovărăşii... se inspectează vagoanele, ca apoi unii să se stabilească în faţa vreunui compartiment, cu câte-o ţigară în mână.

*

Tovarăşul de călătorie C. sare din tren, sprinten ca un licean, la fiecare oprire. Ii place să treacă în revistă populaţia din gări. Se bucură de o numeroasă cunoştinţă. Şi-apoi la gările mai mari dispare pentru câteva momente în restaurant, ca să iasă drept ca bradul, cu paşii ţanţoşi, aruncând priviri insinuante tuturor femeilor. Ar fi păcat să nu se guste sprîţul rece, când e aşa o căldură mare şi mai cu seamă când trecem prin vestita regiune viticolă: Alba-Iulia — Sighişoara. Şi-apoi mai este ceva. E vesel că a dibuit un compartiment, cu o doamnă durdulie, căreia îi va face curte până la Bucureşti. Prietenul său, simpaticul poet I., sdrobit după ascensiunea pe Detunata, are să doarmă uşor, visându-şi „Moartea fetei din Ardeal", aşa că el va rămâne singur şi fără concurent.

*

La un geam stă rezemată o fetişcană brunetă din Blaj, lângă un tânăr militar cu mustăţi. Numără amândoi, plopii.

— Unu, doi, trei.

Râd apoi satisfăcuţi.

— Dacă aş avea o grădină, aş planta numai plopi cu soţ, ciripeşte tânăra blăjeancă, şi-apoi încep iarăşi:

— Unu, doi, trei... cinci... zece, până ajung la două zeci şi şapte.

— Ce curios! Parcă ar cunoaşte fiecare plop poezia lui Goga „Pe lângă plopii fără soţ!" exclamă fetiţa.

Tânărul sublocotenent zâmbeşte încântat, trecând peste gafa fetiţei, fără să o observe.

In gara Blaj, ea e aşteptată de un grup de prietene. E eroina societăţii. A cucerit un sublocotenent! Toate zâmbesc şi se uită cu admiraţie, atât la ea cât şi la militarul ferches din geam.

Şueratul de plecare, nu întunecă deloc faţa lor senină. Îşi flutură mâna până ce se pierde trenul.

Durerile în tinereţe sunt scurte ca şi oprirea unui tren într'o gară... ca Blajul.

*

In gara Teiuş, doi ţărani şed pe nişte straie. Unul e bătrân, celălalt e mai tânăr. Nu-i interesează deloc sosirea trenului sau forfoteala din gară. Ei povestesc ceva pe şoptite şi-apoi se prind de cap şi încep să plângă cu hohot, ca şi copiii. Îşi şterg ochii cu mâneca cămăşii şi încep din nou poveştile care storc iarăşi lacrimi.

E înduioşătoare purtarea lor, dar când văd că cel mai tânăr ridică o damigeană respectabilă de lângă ei, îl îmbie întâi pe bătrânul şi-apoi soarbe şi el... mă mai liniştesc.

Nu ştiu însă că vinul i-a predispus la melancolie sau beau pentrucă sunt necăjiţi?

*

La geam stă nemişcată o călătoare cu ochelari negri. Este singură şi nu vorbeşte cu nimeni. Se uită afară şi ur-

măreşte cu privirea goana holdelor şi a dealurilor. O aud fredonând încetişor: „Gândeşte-te la mine şi de-acolo de departe"...

Cine ştie la cine se gândeşte?... Şi chipul cui îl poartă cu ea? La o gară fără însemnătate îşi ia valiza şi coboară singură, fără vreun ajutor. Nu e aşteptată de nimeni.

Pe un drum mărginit de salcâmi dispare încetişor... iar trenul se depărtează gonind în amurgul serii.

Domnişoare cu „plaivaz".

Mocăniţa ne poartă capricios printre dealuri cu vii, câmpuri înflorite, păduri de fag şi lângă Ampoiul cu apa murdărită de şteampuri. Nu-i pasă de nerăbdarea călătorilor. Se opreşte din când în când să ia apă, apoi porneşte mai departe, veselă, fluerând prelung. Uneori lasă nori de fum, în ciuda călătorilor cari stau în geamuri, ca să admire peisajul ce ni-l oferă drumul dela Alba-Iulia până la Zlatna. Iar la ora prânzului, când e soarele mai fierbinte, ne lasă la destinaţie, odihnindu-se puţin, pentru ca s'o ia din nou înapoi.

Coborîm cu toţii din tren. Înaintea noastră o mulţime de oameni. Sunt după biserică şi au venit la gară să aştepte sosirea trenului. E Duminică şi au vreme.

Sunt îmbrăcaţi în haine de sărbătoare. Cămăşile curate, de un alb imaculat şi cusătura deasă în jurul gâtului şi pe mâneci, lucrate cu arnici negru, le dă o eleganţă sobră.

Fetele, mai cu seamă, sunt atât de îngrijite, încât ar putea rivaliza cu cele mai pedante orăşence.

Dar nu numai îmbrăcămintea, ci şi ţinuta lor, talia sveltă, faţa curată şi privirea atât de vie ne impresionează. Nimic rustic n'au în înfăţişare.

— Parcă ar fi domnişoare în port ţărănesc — îi spun domnului I. Popa, prefectul Şoimilor din Zlatna.

El zâmbeşte şi începe să-mi povestească următoarea scenă hazlie :

La serbarea Socolilor au fost invitaţi şi Şoimii, împreună cu Şoimanele, la Praga. După desfăşurarea exerciţiilor de gimnastică, jocuri şi coruri, Socolii impresionaţi de execuţia im-

pecabilă a programului şi mai ales de ţinuta şi aspectul fetelor, au susţinut cu încăpăţânare că Şoimanele noastre nu sunt ţărance, ci domnişoare îmbrăcate în costume ţărăneşti.

Nu era chip să le dovedeşti contrariul.

Şi... poate bănuiala lor ar fi rămas şi pe mai departe, dacă nu i-ar fi venit în minte unuia dintre ei să le ceară autografe.

Să fi văzut atunci!

Când şi-au luat Şoimanele noastre „plăivasul" şi l-au înmuiat în gură şi au început să-şi scrie silabisindu-şi numele, au dovedit cu vârf şi îndesat clasa lor socială.

Contraste.

Un an întreg, zi de zi, cumpăram la Paris, dela acelaş chioşc ziarul „Le Temps". Era în Cartierul Latin, pe Gay Lussac, aproape de hotelul unde locuiam. La început de tot, când nu-l găsiam acolo pe chioşcar, treceam în alte părţi să cumpăr ziarul.

S'a întâmplat însă odată, să mă opresc puţin şi-atunci am văzut că lumea venea, lua ziarul care îi trebuia şi lăsa banii pe tejghea. M'a impresionat plăcut această încredere a chioşcarului. Şi... posibil nu s'a abuzat de ea, deoarece cât am stat acolo, nu s'a schimbat acest sistem de cumpărare în lipsa patronului. Ba, de multe ori plimbându-mă între anticăriile de pe malul Senei, vedeam tarabe pline de cărţi, încă fără stăpâni. Vânzarea se făcea normal, după preţul fixat cu creionul pe cărţi: Luai cartea — lăsai banii...

*

Intr'una din zilele trecute, îmbiată de o vreme frumoasă, ies în oraş, pentru a-mi aranja mărunţele şi neînsemnatele mele târguieli.

Spre seară, — nefiind încă prea târziu — mă hotărăsc s'o iau pe jos, spre casă. Ar fi păcat să mă urc în atmosfera îmbâcsită a tramvaiului, când am un drum aşa de frumos până acasă.

Lângă Cişmigiu însă, mă întâlnesc cu soţul meu şi doi prieteni. Mare lucru să te întâlneşti aşa la Bucureşti! Şi-apoi ca să-mi facă mie plăcere sau pentrucă lor le-a fost sete, ne ducem

la Gambrinus. Pe drum, unul îmi preamăreşte „paté"-urile de-acolo, altul... subsolul răcoros.

Şi într'adevăr obţinem — prin protecţia unui domn chelner — patru locuri, la o masă, la subsol.

E plăcut. Nu e cald şi parcă nu e nici chiar atâta fum. Ne aşezăm... şi după puţină aşteptare sosesc ţapii cu bere şi vestitele „paté"-uri. Recunoaştem cu toţii că laudele prietenului au fost întemeiate.

Ne simţim bine...

Bărbaţii, după ce repetă ţapii şi-şi aprind câte-o ţigară, încep cu veşnicile lor teme: războiul-politica. La început îi ascult... dar mai târziu încep să mă plictisesc. Caut să observ sala, lămpile, farfuriile, feţele de mese, tacâmurile...

Aici mă opresc însă!

Observ ceva ce mă miră foarte mult. Pe toate furculiţele, cuţitele cât şi lingurile văd gravat: „Furat Gambrinus".

Intâi nu-mi dau seama ce-i asta?... Eram obişnuită să citesc „Solingen", ori „Rostfrei" etc. — mărcile tacâmurilor — dar „Furat Gambrinus"?

Nu ştiu de ce, dar simt că începe să-mi ardă faţa. Mă uit în jurul meu şi văd lume bună — lume, despre care n'ai îndrăsni să crezi că ar fi în stare să plece cu un cuţit sau vreo furculiţă în buzunar...

Şi totuşi... dacă firma a introdus această măsură, înseamnă că n'a făcut-o de flori de măr.

Clipe de lumină.

De când n'am mai văzut manifestaţii studenţeşti! Au trecut ani sbuciumaţi de-atunci...

Parcă îi văd la Cluj, pornind în coloane dela Universitate, înconjurând Piaţa în cântece, ca apoi să se oprească în faţa „Lupoaicei", unde îşi formulau în fraze răsunătoare, crezul şi idealurile.

*

Intr'o zi din săptămâna trecută, rătăcind prin Piaţa Victoriei, disting deodată sunetele marşului „Deşteaptă-te Române". Credeam întâi să sunt militari, veniţi dela instrucţie, în vederea defilării pentru ziua de zece Mai. Doar era plin oraşul de ei...

Nu erau însă soldaţi, ci o coloană de tineri îmbrăcaţi civil. Treceau dârji şi disciplinaţi, cântând şi manifestând. Din aclamaţiile lor se desprindea din când în când un cuvânt care ne este atât de drag.

M'am oprit să-i privesc şi deodată i-am recunoscut: Erau ai noştri, erau Clujenii... studenţii clujeni — veniţi aici pentru săptămâna universitară.

Am rămas pe loc, urmărindu-i cu lacrimi în ochi. N'aş putea să spun de ce! De bucurie sau de durerea amintirilor?

Apoi am căutat în ochii trecătorilor. Păreau toţi înflăcăraţi, gata să se încoloneze între tinerii studenţi, pentru a manifesta, pe buze cu acelaş cuvânt.

*

E zece Mai. La Cluj lipseam rar din tribuna din faţa Tea-

trului Național. Aici, însă, e așa de greu... lume multă... bilete greu de procurat... distanța mare... Și am renunțat. Am deschis însă radio ca să ascult de acasă parada.

Șeful „promoției desrobirii" sublocotenentul Gulan, cu glas avântat și plin de hotărîre rostește:

„Acum un an, pe locul în care vorbesc eu astăzi, sublocotenentul Marius Dumitrescu... spunea: „Din momentul acesta suntem gata, Majestate! Așteptăm numai semnalul. Vom dărâma în calea noastră și munții și zările. Acesta ne este crezul... și cu acest crez vom pleca la luptă...".

Și mai departe:

„Dar munții au rămas nesfărâmați, Majestate, iar mâine este rândul nostru să plecăm. Și dacă soarta ne duce să luptăm încă tot în spre zările dela răsărit, noi nu uităm că a rămas ceva de îndeplinit din crezul lui Marius Dumitrescu....

„...și să știe toată lumea că am căzut de fapt... pentru dreptatea noastră și pentru munții noștri și numai ai noștri...".

. . . . . .

Emoția îmi răscolește sufletul și îmi umezește ochii.

*

Tineri, de dincolo de munți, în Piața Victoriei — nume simbolic! — și-au manifestat vrerea prin aclamații, iar la 10 Mai, tot un tânăr, încins cu sabie, în numele camarazilor săi din toate unghiurile românismului, și-a luat militărește angajamentul s'o traducă în fapt...

Gândurile-mi încep să brodeze din ce în ce mai sigure și mai îndrăznețe, pe pânza viitorului, visul nostru al tuturora... visul nostru de totdeauna.

Un cuib trist.

Case cu acoperişul de stuf, tuguiate ca nişte căciuli enorme, trântite la pământ... cu minuscule ferestre ce îşi cască în afară întunericul, sunt adăposturile bieţilor Moţi din Almaşul Mare. Crinul galben este floarea care străjuieşte sfios în jurul caselor, în timp ce bărbaţii sparg stâncile la minele de aur, iar femeile îngrijesc de hrana de peste iarnă, lucrând la câmp. Un drum îngust şi hurducat iese din sat, ca să urce spre bogăţia minelor de aur.

Şi... pe această ulicioară, care duce spre mine, am pornit într'o după masă de vară, scrutând curioşi peste gardurile scunde, goscpodăriile lor fără ţipenie de om.

Intr'o curte mică, cu o şură cu fân în mijloc, am văzut un viţeluş.

Atraşi de micul animal, ce se plimba singuratic, prin curte, ne-am apropiat gălăgioşi, ca să-l privim mai deaproape... Şi deodată am auzit o tusă de copil. Ne-am îndreptat privirea spre zgomotul ce venea din şură şi am văzut o mânuţă ce se agita deasupra fânului.

Intrigaţi de tusea copilului, care devenea tot mai încăpăţânată, am trecut gardul scund, ca să-l vedem cu cine a rămas acasă.

Şi în şură am găsit o fetiţă, aproape goală, mâzgălită pe faţă, cu capul în jos — gata, gata să alunece de pe fân — alătu i de doi băieţaşi, cari dormeau duşi lângă o furcă.

Sărmani copii! Erau ca nişte puişori de pasăre, părăsiţi de mama lor.

Şi sărmana mamă...

Cu ce inimă grea o fi pornit ea dimineaţa la lucru, aşezându-şi fetiţa bolnavă în cuibul de fân şi cu câtă ardoare şi-o fi rugat băieţaşii puţin mai mari ca să aibă grijă de surioara lor cea mică...

De câte ori o fi tresărit ea, părându-i-se că aude tusea copilei, în timp ce-şi oblia mijlocul obosit de trudă.

Dar băieţaşii au adormit şi ei. Poate s'au jucat mult cu viţelușul din curte şi au obosit... sau poate mălaiul cu moacrele nu i-a săturat şi au adormit de foame, aşteptând pe mama lor.

Ne-am urcat, apoi pe fân şi am aşezat fetiţa în mijlocul cuibului. Trupşorul îi ardea ca focul şi un nou ropot de tuse a început să o scuture.

Am plecat cu capetele aplecate, fără să ne spunem niciun cuvânt.

Viţelușul care ne-a înveselit la început, nu l-am mai băgat în seamă. Mergeam tăcuţi şi răzleţiţi, cu toate că fiecare din noi aveam aceleaşi gânduri.

. . . . . .

Satul acesta dă 200 kg. de aur în fiecare an.

Bun simţ.

Nu ştiu dacă peste tot e aşa, dar **aici** în cartierul meu e imposibil ca să-ţi închizi ochii în linişte până pela ora 12—1 noaptea. La 10 ies toate servitoarele, portăresele, ordonanţele şi şofeurii la sfat. Se reazămă de **gard** şi-şi încep poveştile. Dacă ar fi numai poveşti, mai **treacă** meargă, dar... mai târziu le vine chef de joc. Fiecare se întrece în ceeace e mai talentat: înjurături, trântă, fugă, râsete, ţipete... Poţi să suni, după ei ceasuri întregi dacă ai nevoie de ceva. Ei nu aud nimic şi nu-şi stingheresc deloc marea lor petrecanie.

Fereastra, chiar dacă nu ţi-o deschizi în camera unde dormi — din cauza camuflajului — decât în cea vecină, zgomotul lor strident tot străbate până la tine. Şi doar ai destul zgomot şi în interiorul casei. In apartamentul de sub tine se trântesc uşi... în vecini vreo melomană sâcâie radio-ul până la disperare... deasupra ta se mută în fiecare noapte vreo mobilă... şi-acum să înduri şi scandalul acesta de „moşi" din stradă. Scara de serviciu hăuie de bocancii ordonanţelor, cari se joacă „de-aprinselea" cu tovarăşele lor de serviciu, ale căror ţipete pătrund toată casa. Dacă întâmplător aţipeşti, te trezeşti speriat crezând că e vreun cutremur.

Şi-apoi să mai dormi?

Sau să citeşti vreo carte? Nici vorbă! Stai în pat şi te frământi, încercând lungi meditaţii asupra bunului simţ şi asupra nesimţirii unor oameni...

Uneori mai auzi vreun stăpân care îşi scoate capul pe fereastră, să-i împrăştie cu strigătele lui neputincioase. Spun neputincioase, pentrucă efectul nu ţine decât câteva momente.

Un lucru mi se pare însă ciudat.

Dece stă așa impasibil sergentul de stradă din colț și tolerează scandalul acesta? El oare nu știe că după ora 10 nu este permis zgomotul pe străzi?

Dar dimineața până aproape de ora 7, domnește liniște perfectă prin case și ferestrele sunt îndoliate de camuflaj. Servitoarele noastre dorm duse, să-și odihnească „sindrofiile" lor nocturne.

. . . . . .

Mă gândesc la Măriuca noastră din Cluj... Ce grijă avea ea de odihna noastră și de liniștea casei... și ce panică o cuprindea când îi scăpa vreo linguriță pe cimentul bucătăriei...

Oare venită, aici, la București, sub „influența mediului", și-ar pierde din admirabilul și atât de naturalul ei bun simț, pe care îl avea acolo?

Aşa s'a înfiripat...

Intr'o zi de toamnă, vrând să evadăm din zgomotul Capitalei şi mai ales de sub povara grijilor de fiecare zi, am hotărît s'o sbughim la Braşov. Nu-i vorbă, că am avut şi două puncte de atracţie: Sibiceanu şi Poiana. (Cine s'a gândit atunci că Justin Ilieşiu, poetul refugiului, ar mai avea şi un gând ascuns?...).

Plecăm deci, nerăbdători şi voioşi. Călătoria e plăcută şi fără peripeţii.

Aerul curat şi tare, din Braşov, ne împrospătează şi trupul şi sufletul. Ne simţim tare bine şi abia aşteptăm să ajungem la „Aro Palace", unde să luăm masa şi-apoi să-l ascultăm pe Sibiceanu.

Singurul care nu se antrenează cu noi este Justin. Nu ştiu cum, dar parcă nu se deslipeşte de oglindă!... Işi leagă cravata şi iar şi-o desleagă... Se piaptănă. Se perie... şi nu vrea deloc să primească rolul de „viligiaturist". El şi-a adus de toate... E drept că la urmă, ne uităm la el cu jind, când îl vedem atât de „ferchez" şi „scos ca din cutie".

Un singur lucru care măreşte nedumerirea noastră, e faptul că în timp ce noi ne exprimăm prin fel de fel de superlative şi gesturi largi buna noastră dispoziţie, Ilieşiu devine tot mai tăcut, tot mai nervos. Ne stinghereşte purtarea lui şi tare am vrea să fie la fel cu noi. Doar, de obiceiu, el este foarte drăguţ în „societate".

Mănâncă fără poftă — cu toate că grătarul este reuşit — nu mai spun de plăcintele cu mere — care altădată erau savurate de el.

Incepem să ne facem reproşuri, că poate s'a supărat pe

noi, când am refuzat scurt şi categoric dorinţa lui de a trece odată pe „corso"-ul Braşovului. Dar nouă ne era foame şi-apoi... se făcuse deja întuneric, aşa că... nici nu puteai vedea pe nimeni.

...Şi zău, ce gânduri frumoase am avut noi pentru seara asta... şi-acum să stăm aşa tăcuţi... şi trişti?... De asta am venit la Braşov?... Indispoziţia poetului nostru începe să ne cuprindă şi pe noi.

Dar... aşa se vede că soarta a vrut ca să-l necăjească puţin, că deodată vedem că intră în sală „micuţul" mare poet Valea şi-aşa cum e el neastâmpărat şi săritor, peste vre-o jumătate de ceas se întoarce cu o domnişoară înălţuţă şi drăguţă.

Şi-acum, ca prin minune, Justin se schimbă. Nu ştiu cum, dar cel mai frumos zâmbet şi cea mai caldă privire îi radiază faţa.

Devine vorbăreţ... curtenitor... dă comenzi în dreapta şi în stânga... se umple masa de prăjituri, de fructe... Cu un cuvânt, prietenul nostru e delicios.

După ce ne trece mirarea, începem din nou să ne simţim bine şi l-am asculta pe Sibiceanu până dimineaţa, dacă nu ne-ar aştepta programul plăcut, dar cam obositor pentru a doua zi: Urcarea la Poiană.

Dimineaţa, echipaţi pentru excursie, intrăm să ne luăm dejunul. Ilieşiu, mereu cu ochii la geam. Nu ne mai surprinde însă nerăbdarea lui, deoarece ne-a iniţiat decurseră cu astfel de purtări, aşa că rămânem destul de calmi de data asta.

La ora stabilită, domnişoara soseşte zâmbind puţin timid, aşa cum le şade bine fetelor.

Ne ducem până la autobus şi-aici, altă surpriză... Poetul nostru refuză să se urce cu noi la Poiana... Preferă să rămână jos, în oraş, cu D-şoara Mia.

Ce putem face... decât să pornim singuri, reregtând că nu sunt cu noi?!...

Şi... ce păcat! Sus, pe Poiana, ne aştepta o privelişte admirabilă.

Prin luminişuri cu otavă, umezite de izvoare, puzderii de brânduşe liliachii — vestitorii toamnei — îşi întindeau semeţ

peste covorul crud al ierbei, petalele plăpânde, adunate în clopoţei deschişi la soare.

Le strâng şi lor un bucheţel şi le povestesc ce frumos era sus.

Nu isbutesc însă să-i conving. Ei sunt tare mulţumiţi că au rămas în oraş.

Cine ştie?... Poate şi zidurile sunt frumoase câteodată!...

*

Dela această mică escapadă a noastră, l-am întâlnit de nenumărate ori pe „Cântăreţul Refugiului". Avea un zâmbet şi o privire care, parcă, ascundea ceva.

La începutul lui Februarie l-am întâlnit pe peronul gării. Aştepta.

O aştepta pe Mia.

. . . . . .

In 27 Februarie am fost la o nuntă. O nuntă, cu lume multă, cu toasturi rostite de oameni de seamă. O nuntă unde s'a petrecut admirabil.

Mirele era Justin, iar mireasa, Mia.

Răscruci...

Parcă nu era a bună veselia noastră. Nu mai încetam cu „Iubito, de departe-ţi scriu". Orice gest, orice mişcare din jurul nostru ni se părea ridicolă, gata să ne pornească râsul, un râs cu lacrimi, un râs ce ne îneca.

Plecam cu trenul spre Baia-Mare, trei prietene fericite, uitând pe cei lăsaţi acasă, cu gândul la programele variate ce ne aşteptau acolo.

— Mergem şi la Blidari?

— Ţi-aduci aminte de „Smaranda"? Ce frumos o cânta Laur.

— Dar de „fuga noastră în Egipet" vă mai aduceţi aminte?...

Răspunsul a fost un râs interminabil.

...Şi parcă ne-am văzut la Ocoliş, unde ne-am hotărît într'o vară să stăm vreo două săptămâni. Unul din noi ştia acolo o casă ţărănească, nelocuită.

Deci am plecat.

Am rămas încântaţi de aerul minunat, de ţăranii şi de toată priveliştea deacolo. Abia ajunşi am devorat toată grădina şi am gustat din fiecare măr.

Până spre seară am târguit şi nişte pui, ca să avem ce mânca de cină, dar... după ce am rugat o vecină să ne taie puii, am observat că n'avem nici un vas în care să gătim şi nici în ce să mâncăm.

Tot vecina ne-a scos din încărcătură.

Dimineaţa, când ne-am sculat, după o noapte chinuită

pe scânduri, ne aştepta un cer, ca de plumb, care-şi vărsa tot necazul atât în afară, cât şi înăuntrul căsuţei noastre.

Ingroziţi, am hotărît să părăsim imediat satul.

Am făcut rost de o trăsură şi ne-am îmbarcat cu toţii — claie peste grămadă — şi ne-am întors la Baia-Mare spre petrecania cerului, care durduia parcă în batjocură ori ne fulgera lumină în ochi, făcându-ne să ne strângem de groază.

Astfel s'a terminat entuziasta noastră viligiatură...

Şi amintirile se ţineau lanţ.

Vorba, râsul, cântece'e nu se mai terminau. Cu tot drumul lung, oboseala se ţinea departe de noi, iar timpul trecea neobservat, apropiindu-ne de destinaţie.

O scurtă oprire la halta Săsari, şi-apoi... Baia-Mare.

*

A urmat o noapte cu somnul odihnitor.

A urmat o zi în care am strâns prietenii din verile trecute, ca să întocmim programul zilelor frumoase ce vor veni.

Şi-apoi a urmat un anunţ la Radio, care ne-a stricat veselia, transformând-o în plânsete disperate. Care ne-a schimbat programul, într'o noapte de priveghiu în care durerea noastră nu mai cunoştea margini. Şi care ne-a stricat tot rostul vieţii noastre.

O telegramă scurtă m'a chemat acasă.

Drumul până la Cluj a fost chinuitor de lung. Gara era împodobită cu tricolor şi un birjar din Mănăştur mi-a spus că dacă sunt Romăncă, mă duce până acasă...

Sunt exact trei ani deatunci.

D-na Cornelia Forţu.

Răsfoind reportajele ziarelor din Capitală, am cetit şi despre excursia elevilor refugiaţi.

Şi m'am văzut elevă, plângând în curtea şcoalei. Era în preajma serbărilor dela 3/15 Mai din Blaj. Şcoala noastră trimitea o delegaţie compusă din mai multe eleve, condusă de chiar directoarea şcoalei. Eram şi eu printre cele alese... dar nu mă lăsau cei de-acasă să plec. Poate dintr'o comoditate — ca să nu-mi ducă grija, poate vreo pedeapsă — nu-mi aduc precis aminte. In orice caz pentru mine, refuzul lor era o adevărată catastrofă. Imi vedeam colegele pregătindu-se, citeam în ochii lor nerăbdarea şi bucuria plecării, iar eu trebuia să mă lipsesc de toate acestea. In disperarea mea, am încercat o ultimă implorare la părinţi şi... am reuşit. Doamne, ce mare e bucuria după plâns! Nici eu nu-mi dau seama cum am ajuns până la şcoală — Sburând!

Bucuria noastră se manifesta în fel şi chipuri. Trebuia să mergem liniştite pe stradă — două câte două — şi... greu mai era! Asemenea gâştelor speriate cu un hâş!, ne venea s'o zbughim gălăgioase, care încotro.

Şi-apoi în tren. Ce mici sunt geamurile compartimentelor, când şase capete neastâmpărate, nu sunt în stare să se împace, privind prin ele! Că doar nu e lucru mic să călătoreşti! Trebuie să vezi tot. Orice barză în baltă, căţei, viţei, păduri, holde.... Şi-apoi trebuie să faci cu mâna la copilaşul mâzgălit al cantonierului, că nu degeaba şi-a pus chipiul lui tată-său pe cap?!

Cam pe acestea ţi le oferă drumul dela Cluj la Blaj, dacă

nu vrem să aminntim şi de tuneluri. Dar în tuneluri nu se vede chiar nimic.

De primirea noastră la Blaj, de Câmpia Libertăţii, de Catedrală, de desfăşurarea serbărilor nici nu amintesc. Nu exista atunci nimic, fără să nu ne încânte.

Excursia elevilor refugiaţi mi-a evocat acest crâmpei de bucurie din viaţa mea de şcolăriţă. Dar copiii — oricât s'ar schimba, şi în pretenţii şi cunoştinţe, tot copii rămân. Entuziasmul, bucuriile sunt provocate de aceleaşi motive.

Răsplata muncii lor a fost cum nu se poate mai potrivit aleasă. Au vizitat Capitala, acest miraj neastâmpărat şi zgomotos, care trăieşte nostalgic în sufletul fiecărui copil. Au vizitat Valea Prahovei, unde natura a împrăştiat cu generozitate tot ce e frumos şi înălţător, iar oamenii au împodobit-o cu bijuterii şi bibelouri în semn de admiraţie.

Şi bucuria noastră a fost mare atunci, deşi n'am făcut decât un drum scurt şi destul de monoton, dela Cluj la Blaj, dar a lor astăzi, vizitând Capitala şi frumuseţile ţării!

Şi copiii aceştia au fost însoţiţi şi conduşi peste tot cu înţelegere şi dragoste de mamă, de către d-na Cornelia Forţu. Nici nu se putea altfel. Numai sufletul plin de dragoste al unei femei a putut pansa cu balsamul bucuriei rănile sufleteşti ale lor. Pentrucă aceşti premianţi, nu sunt ca toţi ceilalţi copii distinşi cu premii la studii. Ei sunt copiii fără copilărie, ale căror amintiri se găsesc dincolo de graniţă — cum a spus despre ei d-na Forţu. Izgoniţi dela vetrele lor, unii împreună cu părinţii, alţii luându-şi de copii lumea în cap şi toiagul prematur al pribegiei în mână, sunt răspândiţi astăzi, pe întreg cuprinsul ţării, prin internate, prin căminuri de refugiaţi şi pe unde grija de adevărat părinte a domnului prof. Forţu i-a putut plasa. Copii, într'adevăr, fără copilărie, precoci ai amarului, cu ochii speriaţi de căprioare, cu gândurile duse departe la un cămin, pe care nu îl pot revedea decât în vis, lipsiţi de mângâierile unei mame, cu părinţi în închisori sau pe fronturi în armate străine şi care cu toate acestea au ştiut să fie primii în clasele lor. Numai o femeie i-a putut înţelege şi numai o femeie le-a putut alina durerea cu o bucurie de copii: excursia prin ţară.

D-na Cornelia Forțu, prin acest gest și-a îmbogățit cu încă o faptă activitatea d-sale pe care o depune cu atâta străduință și dragoste în fruntea comitetului de doamne pentru refugiați, pentru copiii refugiați mai ales.

Floarea recunoștinței pentru sufletul ei cald de mamă, va crește mereu în gândul acestor copii și va înflori involtă într'o zi, când din îngrijirea ei de mamă adoptivă, vor alerga cu lacrimi de bucurie în ochi, în brațele primitoare ale mamelor lor adevărate. Ziua aceea va fi ziua bucuriei noastre a tuturor. Până atunci d-na Cornelia Forțu, tovarășa de gânduri și de acțiune a soțului ei, prin tot ce a făcut și prin tot ce va face, a binemeritat și va binemerita dela întregul Ardeal.

Picuri de ceară.

A intrat şi azi la noi — ca de obiceiu — aproape pe neobservate, abia atingând uşa, care se închidea parcă singură după el.

Doar ochii îi erau mai adânci şi umbriţi de cearcăne, iar privirea îi căuta ceva, ce noi nu puteam să zărim.

Pe reverul hainei avea prinsă o panglică neagră.

Azi dimineaţă a primit o telegramă, de dincolo, că i-a murit tata.

*

Nu peste mult se vor împlini trei ani, când într'o zi liniştită, s'a zguduit viaţa unui neam.

S'au pornit atunci caravane nesfârşite de maşini, care şi desagi la drum.

Care încotro!... Lăsându-se în capriciile sorţii...

*

El s'a încăpăţânat. Nu voia să-şi lase singur părintele bătrân de 70 de ani, care nu înţelegea să părăsească pământul unde a crescut şi a trăit atâţia amar de ani.

*

A îndurat batjocura şi şi-a vindecat rănile ce i-au fost provocate de porniri nestăpânite, fără să crâcnească măcar.

Intr'o zi însă, i-au bătut la uşă. Poruncă: Să părăsească imediat ţara. Ţara — care e a lui.

*

Rosturi noi. Furnicar de griji mărunte, de toate zilele... Revolte şi indignări cari trec... Amar şi bucurie... Câte o amintire care îţi umezeşte ochii... Câte un dor care îţi strânge sufletul...

— Săracul tata.... Ce-o fi făcând el singur?

*

Şi azi dimineaţă a aflat.

De astăzi nu mai e nevoie să-şi pună această întrebare.

A aflat din telegramă.

*

E Duminică, înainte de masă.

Capela dela Pitar-Moşi e plină de lumea care a venit la liturghia obişnuită.

Unul singur a venit însă la înmormântarea părintelui său.

In genunchiu, cu capul îngropat în mâini, ascultă ritualul duminical şi se luptă cu torentul de durere ca i se urcă tot mai sus, gata, gata, să izbucnească în hohot.

Ii tremură barba, dar nu poate plânge...

Ii curg lacrimile şi n'ar vrea ca lumea să-l vadă...

...Că-i slujbă de Duminică pentru alţii... Numai pentru el e prohod.

Prohodul tatălui, care a rămas dincolo singur, părăsit de unicul său fiu.

*

Lumânarea aprinsă se topeşte tot mai mică, iar flacăra ei ascuţită joacă sinistru. Fumul subţire şi negru îţi umple nările şi sufletul cu un amar ce te îneacă.

Să-ţi moară tata pe pământul strămoşilor tăi, părăsit şi singur şi tu totuşi să nu-i poţi aprinde decât o lumânare într'o bisericuţă din Bucureşti.

D e c e?

Din întâmplare am rămas, deunăzi, singură şi în liniştea casei, atât de neobişnuită mie, m'am pomenit că încep să „filosofez".

Să nu se creadă însă, că sunt admiratoarea lui Kant ori Schopenhauer! Ferit-o Sfântul! N'am cu ei nici în clin nici în mânecă! Am citit şi eu odată o carte a unui tânăr filosof de-al nostru, dar n'am prea înţeles mult. Erau ele cuvinte frumoase, ca sunet erau chiar extraordinare, însă eu le-aş fi înşirat mai bine unul sub altul în ordine alfabetică. Ce minunat dicţionar de expresii, ar fi fost pentru lumea săracă în cuvinte! Dar cetind aşa cum erau, n'am prea înţeles mult şi m'am cam lecuit de filosofie.

Şi-apoi ca să-i citeşti pe ei, îţi trebuie şi pasiune şi răbdare, iar eu n'am nici de una, nici de alta.

Vreau însă să spun de filosofia asta „muierească", ieftină, care nu poate să exprime prin fraze concise şi „curgătoare" ceeace vrea ori ceeace îi place, ci se bălăbăneşte între idee şi cuvinte, ca şi o marionetă prost manivelată. Şi-apoi ca totuşi să se facă înţeleasă, începe să compare ceeace a fost cu ceeace este acum şi... dacă din întâmplare găseşte oameni indulgenţi, cari îşi dau silinţa să o asculte, totul merge strună!

Aşa m'am pomenit deci, singură şi poate singurătatea e de vină că am ascultat cum mi se scutură uşile de vântul ce sufla pe-afară şi să privesc ondulaţiile suple de balet ale perdelei dela fereastra închisă.

Şi-atunci am început să mă gândesc:

Dece o fi făcând şi meşterii aceştia bucureşteni uşile şi

ferestrele numai așa de mântuială? Mai ales aici în Capitală, unde Crivățul face vizite atât de dese.

Dar împreună cu vântul ce țâșnea de sub uși, a mai intrat de-afară și un torent de „dece?"-uri, cari au început să joace val-vârtej în jurul meu:

Dece te cheamă croitoreasa să mergi la probă, când ea nu e în stare să se țină de cuvânt?

Dece îți scrie lăptăreasa numele și locuința ta pe căruț, promițând că a doua zi îți va aduce lapte, când ea nici nu are de gând să vină?

Dece îți duc zugravii covoare din casă, când tu știi prea bine că ei au nevoie doar de bidinea, perii și fel de fel de vopseli?...

Dece face lumea teorii de bună-purtare în tramvaie, când acestea se învață acasă?...

Dece vorbește lumea la teatru când ar trebui să asculte?...

Dece?

Dece?

Și-atâtea „dece?"-uri!

Dacă aș fi o babă-bătrână, aș zice obișnuitul lor dicton: „Pe vremea mea era altfel", dar nu sunt încă babă și parcă îmi vine greu să schimb în... de exemplu:... „în alte părți era altfel", sau așa ceva?...

. . . . . .

Dacă n'aș fi fost singură acasă, n'aș fi ajuns, ferească Dumnezeu, ca să am astfel de gânduri. Aș fi trecut peste toate incidentele acestea, cu un cuvânt de ocară, spus mai apăsat și mai încruntat, dar în postura asta de filosofare nu mi-am permis nimic strident, nimic dur.

Doar în cartea aceea de filosofie n'am găsit niciun „drac" și nicio „pacoste"?

Asta denotă că filosofii sunt oameni pașnici și nu dau calificative, ci motivează totul calm și pe înțeles.

Totuși eu nu pot pricepe, dece sunt gândaci și atunci, când presari în fiecare seară praf otrăvitor în jurul pereților?

O carte de dincolo.

Deobiceiu, vara când te duci să te odihneşti, îţi iei şi câteva cărţi cu tine, însă adeseori — nici tu nu ştii dece, doar timp ai întotdeauna în astfel de ocazii din plin — ele rămân uitate în fundul valizei. Şi cu câte speranţe pleci! Duci cu tine triologia „Casa de Lut" — „Tom Jones", etc., cărţi groase de trei degete, nu glumă! Doar în după mesele calde şi plicticoase, când toată lumea doarme, ce minunat să stai într'un „chaise-longue", în umbra unui copac şi să tot citeşti!... Că, acasă nu-i chip să le mai termini. Atâta du-te-vino de peste zi, atâţia nervi încordaţi peste măsură, încât seara când deschizi în pat o carte, îţi ajung două pagini ca să începi să confunzi conţinutul şi cu alte imagini, ce se amestecă printre rânduri.

De data asta printre câteva cărţi ce aşteptau mai demult rândul ca să-mi dăruiască din plin farmecul lor, am mai luat şi una, care mi-a sosit pe neaşteptate, în ultimul timp.

Da, mi-a sosit pe neaşteptate, căci n'am văzut-o până acuma în vitrinele librăriilor noastre, cu toate că e apărută de curând. A sosit singură de dincolo, trecând „graniţa", să ni se prezinte modestă şi totuşi în toată strălucirea ei. E volumul de schiţe al D-nei Eugenia Mureşeanu: „Invierea Fariseului Eleazar", tipărită de editura ERAN (Editura Românească din Ardealul de Nord. Kolozsvar-Cluj).

Mi-a sosit nu numai o carte din oraşul copilăriei mele, dar şi un semn dela o prietenă de acolo. Pentrucă autoarea cărţii este o prietenă de gânduri şi de atâtea ceasuri plăcute din ultimii ani ai petrecerii noastre acolo.

Cu această carte am început deci vacanța. Cu ea am hoinărit pe malul mării, ca apoi să mă așez pe o bancă singuratică în bătaia vântului, ce tulbura valurile, răscolindu-le a furtună. Și pe întinsul nemărginit al valurilor, gândurile mi-au călătorit departe, în orașul în care am lăsat-o cu ochii plânși, într'o zi tristă de Septembrie. Și parcă o văd cum povestea cu ochii pe jumătate închiși, privind printre gene. Și într'adevăr, această carte n'am citit-o ca pe orice altă carte, ci am avut impresia că o ascult pe ea, că suntem împreună și îmi povestește, așa cum îmi povestea altă dată, acolo...

Și totuși ea nu este aici. Ea ne-a trimis gândurile și simțirile care o frământă, în cartea ei, din Kolozsvar-Cluj — ce dureros mi se pare această împerechere — unde un mănunchi de tineri, se sbat cu toată vitregia vremurilor abătute asupra lor și își pun la contribuție toate darurile sufletului, să dovedească puterea creatoare a neamului, oriunde și în orice condiție s'ar afla el. Și din când în când ni le trimit și nouă, semn că mai trăesc, că sunt prezenți la marea luptă și așteaptă...

Așa ne-a trimes nu de mult, și soțul ei, părintele Florea Mureșanu, o carte despre „Bisericuța din deal", care ne-a trezit în suflet atâtea amintiri. Așa, Iosif Moruțan, două volume de poezii, ca peste puțin timp dela apariția lor să plece și el. Și alții și alții...

Și am citit-o pe îndelete. Și sunt sigură, că nici execuția ei tehnică admirabilă, nici faptul că a sosit „de dincolo" și nici că este scrisă de o prietenă de vremuri bune, nu sunt cauzele minunatei impresii ce mi-a făcut cetirea ei... E plină de atâtea subtilități de cuget, de atâtea giugășii de simțiri și de atâtea gânduri alese și mai ales de atât de neașteptate și minunate imagini.

Desigur că o recenzie competentă îi va fixa locul pe care îl merită în literatura românească a vremii noastre.

Eu îi mulțumesc aici pentru clipele plăcute pe care mi le-a procurat și aștept ca într'o zi s'o pot felicita personal...

A t u n c i...

Cu cât suflet lucra pe ascuns în cămara de lemne, ca să înjghebeze o căsuţă din scânduri pentru iepuraşi... Zâmbea din când în când la gândul, că „pruncii moşului" se vor bucura când vor vedea pe cei doi iepuraşi albi cu ochişorii roşii, în cutioara de lemn, la care se căznea acum să lucreze. Parcă nici nu simţea că îl doare mijlocul, când se apleca să ridice ciocanul, iar ferestrăul îl mânuia tinereşte, neluând seamă la praful care îl îneca şi îl făcea să tuşească tot mai des. Se proptia atunci de uşa cămarei, îşi întindea bătrâneţele şi-apoi se apuca să meşterească mai departe „capo d'opera" pentru copii. Îşi zgâria degetele, dar nu se oprea din lucru, până ce nu s'a terminat „căsuţa".

O „căsuţă" ticluită stângaci din toate scândurile adunate de prin cămară, şi mai groase şi mai subţiri, şi mai late şi, mai înguste. Avea şi o uşiţă care se proptia cu un bolovan ca să poată privi copiii înăuntru. „In caz de ploaie" se acoperea cu o pânză gudronată — strânsă cine ştie de unde, de prin ce colţuri de pod.

Iar „mama mare" se învârtea prin bucătăria care mirosea a cozonac proaspăt.

Din cele două grămăjoare de cocă, ce i-a mai rămas pe planşetă, făcea tradiţionalele păsărele pentru copii, cu cioc şi ochi de stafide şi trei crestături în chip de codiţe.

Aşa, aşteptau atunci ziua de Paşte, ca să-şi dea şi ei mica lor contribuţie la bucuria copiilor.

Iar astăzi...

Astăzi stau singuri, părăsiți, luptându-se cu necazurile și cu bătrânețele.

Durerile i-au schimbat.

Zâmbetul acela de moș și bunică parcă le-a pierit.

Câte-o scrisorică de începător stângaciu al nepotului, le mai descleștează buzele strânse de amar, dar și atunci spre a plânge, nu spre a zâmbi.

Colăceii de Paște, în chip de păsărele, rămân să se usuce, iar căsuța iepurașilor, care s'a strecurat între lăzile aduse „de-acolo", stă trântită într'un colț de curte, mărturie a unor zile mai senine pentru ei.

Ce n'ar da „tata-mare" ca să-și mai poată frânge mijlocul, acolo pe calea Feleacului, culegând iarbă proaspătă pentru iepurașii nepoțeilor.

Și ce n'ar da să-i vadă chiar printre straturile din grădină, pe care le îngrijea cu atâta teamă de sburdălnicia lor.

Dar în zadar! „Pruncii moșului" sunt departe... Aici n'au nici iepurași.... n'au nici curte... n'au nici straturi în grădină.... Se joacă în stradă.

Și dacă îi întrebi: Vă place aici? Îți răspund:

— Era mai bine acolo!

Popasuri triste.

După ce ne-a cântat cu vocea-i sonoră „Doamne miluește-ne", ca să ne dovedească ce strașnică rezonanță are biserica lui Cloșca, părintele Gligor din Cărpiniș — mândru de biserica lui — ne petrece să ne arate și celelalte înfăptuiri demne de admirație și de laude din satul lui: Școala, Cooperativa, etc.

Coborîm dealul bisericii. Imi povestește, că de cincisprezece ani e preot în Cărpiniș, că a făcut teologia la Cluj, că are patru sau cinci copii — dacă nu mă înșel mai multe fetițe și un singur băiețaș — că se luptă cu greutăți și... multe alte povești, cum obișnuiesc să-și spună cei ce se cunosc de curând.

Ne oprim apoi să cuprindem cu privirea satul, dealurile și munții lui Cloșca.

Pe aici a trăit și el... Pe aici a umblat și el... Pe aici a mers și el Duminicile la biserică...

— Pe asta dacă îl treci ești în Cluj, ne întrerupse tăcerea și gândurile îndepărtate părintele, întinzându-și mâna spre muntele din fața noastră.

In Cluj?!... Ce sentiment curios mă năpădește... Am impresia că stau în fața unei curți îngrădită cu un zid înalt, care mă oprește să pot vedea și să mă pot uita înăuntru. Imi vine să stau acolo ceasuri întregi așteptând... doar, doar voiu zări ceva....

In Cluj... Și parcă abia acum începe să mi se facă lumină în haosul meu de cunoștințe geografice: In partea cealaltă a muntelui este Mărișelul, cu casele răsfirate ca mingile unui copil capricios și lăsate să se agațe de câte-o spinare de deal.

Deacolo ne coboram, nu chiar aşa de mult, obosiţi, cu „ruck-sac"-ul golit de provizii şi cu „thermos"-ul plin de apa izvoarelor reci ca ghiaţa, din care sorbeau cei de-acasă cu socoteală, ca dintr'o apă tămăduitoare. Ne coboram la Someşul-Rece, ca să ne înviorăm cu o baie dela turbine, şi să luăm apoi maşina care ne aştepta să ne ducă spre casă. Câteodată — nesăturaţi de urcuşul şi coborîşul de peste zi — ne opream la Gilău să privim hora din sat. Erau obişnuiţi ţăranii cu domnişori şi domnişoare în „short"-uri şi bocanci. Nu le stingherea buzna noastră. Işi continuau jocul şi veselia.

De multe ori se însera de-abinelea când reluam locurile noastre în maşină şi porneam spre casă, pe şoseaua asfaltată, cântând voioşi sau retrăind în tăcere frumuseţile acelei zile petrecute prin munţi. Ne potoleau gălăgia sau ne trezeau din visări luminile din Mănăştur, ce se zăreau tot mai apropiate.

Ajunşi în oraş, maşina se oprea tot mai des, lăsând grupuri, grupuri de excursionişti, până ajungea în piaţă, unde ne coboram cu toţii.

. . . . . .

Şi nici nu era aşa de mult... aşa de vie este amintirea acelor zile frumoase.

Cine îndrăznea atunci să se gândească, că va fi altfel?

Cine îndrăznea să vadă în muntele Mărişelului sau în rostogolirea spumoasă de cristal al Someşului Rece o piedică de trecut?

Nimeni!

Şi totuşi... acuma stau aici la poalele dealului bisericii Iui Cloşca şi mă uit spre culmea muntelui din faţa mea şi sufletul mi-e greu de dor şi ochii mi-s plini de lacrimi.

BIBLIOTECA MUNICIPALA
— CLUJ —

CUPRINSUL

CUPRINSUL

		Pag.
1.	După mese de Duminici	5
2.	Flori de câmp	7
3.	Pribegie	9
4.	Plecată fără întoarcere	11
5.	Cântă Sibiceanu la Braşov	13
6.	Noaptea Invierii	15
7.	Nelinişte	17
8.	Mozaicuri bucureştene	20
9.	Cruci	24
10.	Primii fulgi	26
11.	O scrisoare	28
12.	Bal la Colegiul Academic	30
13.	Moda Primăverii 1942	32
14.	Scrisori către Moş Crăciun	35
15.	A vorbit o ardeleancă	37
16.	Din mizeriile Capitalei	39
17.	Flori de liliac	42
18.	Dacă şi copiii mici	44
19.	Gripă	46
20.	A murit preşedintele Mănescu	50
21.	In „Satul românesc“	52

22. „Panica vine din văzduh“ 54
23. Indiscreţii 56
24. Copiii de azi 58
25. Instantanee 60
26. Domnişoare cu „plaivaz“ 63
27. Contraste 65
28. Clipe de lumină 67
29. Un cuib trist 69
30. Bun simţ 71
31. Aşa s'a înfiripat 73
32. Răscruci 76
33. D-na Cornelia Forţu 78
34. Picuri de ceară 81
35. Dece? 83
36. O carte de dincolo 85
37. Atunci 87
38. Popasuri triste 89

44/ 6422 Vm 8
10.-
D
P/2
ANTICARIAT
CL
Lei 10.—

Intreprinderile „EMINESCU" S. A.

Lei 150